

Ogrody społeczne

Bank dobrych praktyk

Ogrody społeczne

Bank dobrych praktyk

Ogrody społeczne

Bank dobrych praktyk

Wydawca

Wrocławska Rewitalizacja Sp. z o.o.

Opracowanie

Wrocławska Rewitalizacja Sp. z o.o.

Opieka merytoryczna: Grażyna Adamczyk-Arns

Zespół autorski: Emilia Grotowska, Hanna Ruman

Kierownik projektu „4 kąty na trójkącie”: Justyna Majchrowska

Projekt graficzny i skład: Artur Busz

Doradztwo eksperckie w ramach konkursu Modelowa Rewitalizacja Miast

dr Aleksandra Jadach-Sepiolo

ISBN 978-83-954183-2-7

2019 © Wrocławska Rewitalizacja Sp. z o.o.

Projekt „4 kąty na trójkącie” jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

Spis treści

1. Wprowadzenie	8
2. Przykłady z kraju i z zagranicy	24
Ogrody społeczne w Polsce	29
Przykłady zagraniczne	57
3. Wsparcie i finansowanie ogrodów społecznych	80

Fot. Marcin Dylus

Ogród Społeczny Węzłowiec (Siemianowice)

Źródło: https://www.facebook.com/pg/OgrodSpolecznynaWezlowcu/about/?ref=page_internal

1

Wprowadzenie

Ogrodnictwo miejskie ≠ ogród społeczny

Przyglądając się oddolnym inicjatywom ogrodniczym w miastach na całym świecie nietrudno zobaczyć ich ogromną, twórczą różnorodność. Dotyczy ona zarówno szeroko rozumianej postaci ogrodu, jak i sposobu jego zakładania, źródła i stopnia sformalizowania inicjatywy, grona osób opiekujących się nim, systemu prowadzenia, rodzaju organizowanych wydarzeń, lokalizacji, wyposażenia, postawionego celu i wielu innych wątków charakteryzujących tego typu działania.

Jakie warunki powinna spełniać inicjatywa ogrodnicza, żeby można było mówić o ogrodzie społecznym?

Istotne wątki to:

- **Wspólnotowość** – ogród społeczny nie jest prywatnym założeniem pojedynczej osoby ani też zamkniętej grupy wspólnego interesu, ale inicjatywą otwartą, nomen omen społeczną (czyli funkcjonującą na rzecz społeczności), zakładającą możliwość włączenia się kolejnych osób w określonym celu i na określonych zasadach.
- **Organizacja** – ogród społeczny ma uregulowaną sytuację prawną: co do gruntu, na którym funkcjonuje (np. za pomocą umowy dzierżawy), ustalone źródła mediów – jeśli takie są do ogrodu dostarczane (np. umowa z dostawcą), doprecyzowane zasady użytkowania, a więc prawa i obowiązki osób zaangażowanych (np. w postaci regulaminu definiującego stopień swobody i decyzyjności użytkowników), określona jest też formuła zrzeszenia członków ogrodu (formalnie lub umownie – np. wymagana przynależność do stowarzyszenia, zwykły wpis na listę członków lub innego rodzaju deklaracja).
- **Działalność ogrodnicza** – ogród społeczny to miejsce pracy „w ziemi”, wspólnego uprawiania roślin i pozyskiwania plonów. Nie stanowi wyłącznie zaaranżowanego oddolnie sąsiedzkiego miejsca spotkań czy wydarzeń (np. altany z zielenią ozdobną czy placem zabaw), ale jest przestrzenią dla miejskiej agrokultury we właściwej sobie skali.

Ze względu na stawiany przed określonym ogrodem cel – może on mieć walory edukacyjne, terapeutyczne, integracyjne, może również być przestrzenią dla różnorodnych wydarzeń. Wyżej wymienione warunki są jednak elementem z definicji koniecznym, aby przejaw miejskiego ogrodnictwa mógł być określony mianem ogrodu społecznego.

Plusy

Oddolne inicjatywy ogrodnicze obecne w przestrzeni miast przyczyniają się m.in. do:

- widocznej poprawy jakości otoczenia mieszkaniowego (poprawa wizualna, środowiskowa, funkcjonalna) – ogrody nierzadko zajmują nieużytki, adaptują zaniedbane przestrzenie, zmieniają ich jakość już samym faktem pojawienia się opiekunów miejsca i wprowadzenia zorganizowanego zagospodarowania,
- budowania sieci sąsiedzkich, integracji i wzmacniania relacji z lokalnym środowiskiem, zmniejszania anonimowości – wspólne prace w ziemi są świetnym pretekstem do integracji,
- wzrostu bezpieczeństwa – z jednej strony dzięki ożywieniu ruchu w konkretnej przestrzeni i wzmocnieniu dozoru społecznego, z drugiej strony – dzięki zagospodarowaniu przestrzeni odznaczającej się uprzednio deficytami w warunkach bezpieczeństwa,
- edukacji ekologicznej, propagowania wiedzy ogrodniczej, budowania postaw zmierzających do oddolnego zaangażowania w interes społeczności lokalnej i działania wspólne, pozytywnego przykładu,
- wzmocnienia poczucia identyfikacji zaangażowanych mieszkańców z miejscem życia oraz poczucia odpowiedzialności za własne otoczenie, w tym włączenie dobrze rozumianego dozoru społecznego w lokalne bezpieczeństwo,
- nierzadko – do uzupełnienia na lokalnym gruncie oferty odpowiadającej szczególnym zidentyfikowanym potrzebom miejsca (dotyczy zwłaszcza ogrodów wyspecjalizowanych, np. włączających niepełnosprawnych w działania mające wymiar terapeutyczny).

Jakie są formy ogrodnictwa miejskiego?

Różnorodność istniejących form ogrodnictwa miejskiego pokazuje, że jest to temat w zasadzie niewyczerpywalny. Poruszanie się po tej różnorodności jest inspirujące i udowadnia, że miasto również pod tym względem jest organizmem dynamicznym i elastycznym. Forma ogrodu podąża w ślad za przewidzianym dla niego programem. Co istotne, tylko niektóre z poniżej wymienionych form wpisują się w założenia ogrodu stricte społecznego – są to przykłady działań z tej dziedziny, a ich lista jest otwarta.

Miejskie ogrody typowo uprawne – produkcyjne (urban farming)

- ogród warzywny, owocowy, zielny,
- sad,
- pasieka,
- inne formy hodowlane – zależnie od warunków i programu ogrodu (nieduże zwierzęta, ryby, ptaki).

Ogrody z funkcją nieuprawną

- miejsce spotkań z towarzyszącym ogrodem kwietnym, placem zabaw lub innymi strefami rekreacyjnymi – służące społeczności lokalnej,
- ogród deszczowy, retencyjny, ekologiczny (recyklingowy etc.) – założenie mające na celu poprawę lokalnych warunków środowiskowych za pomocą formy ogrodniczej,
- ogród tematyczny (sensoryczny, terapeutyczny, edukacyjny, gatunkowy (np. różany), kulturowy (np. japoński) etc.) – służący użytkowemu wykorzystaniu przez określoną grupę zainteresowanych w określonym celu.

Ogrody pedagogiczne

- ogrody połączone z warsztatami, nauką, terapią – m.in. przy instytucjach publicznych (m.in. szkoły, przedszkola, biblioteki, instytucje opieki społecznej)

i kultury, instytucje wspierające niepełnosprawnych, dedykowane seniorom, placówki opieki zdrowotnej) lub w innych lokalizacjach prowadzone przez podmioty koncentrujące działalność na edukacji, wspieraniu rozwoju czy terapii zajęciowej.

Ogrody towarzyszące

- dla mieszkańców (m.in. przedogródki, ogrodowe sąsiedzkie miejsca spotkań),
- NGO'som (m.in. ogrodowa przestrzeń dla wydarzeń, warsztatów, inicjatyw, spotkań, zajęć),
- kooperatywom, domom wielopokoleniowym i innym formom mieszkalnictwa społecznie zaangażowanego – jako funkcja wspierająca i integrująca.

Ogrody społeczne organizacyjnie

Zarówno przestrzenna, jak i organizacyjna postać ogrodu społecznego zależna jest od formuły, w jakiej powstaje i jest prowadzony. Wiąże się m.in. z tym, kto daje impuls dla powstania ogrodu i jaka społeczność gromadzi się wokół inicjatywy, ale również z wybraną lokalizacją, a przede wszystkim – z założonym programem.

Grupa inicjatywna – kto zakłada ogród społeczny?

- grupa nieformalna (sąsiedzka, rodzinna, towarzyska etc.),
- formalna grupa mieszkańców (wspólnota mieszkaniowa, spółdzielnia),
- instytucja: społeczna (MOPS, świetlica, klub seniora, jednostki miejskie etc.), kultury (muzeum, dom kultury, jednostki miejskie etc.), edukacji (szkoła, uczelnia wyższa etc.),
- NGO (o profilu społecznym, edukacyjnym, ekologicznym etc.).

Miejsce – gdzie zakłada się ogrody społeczne?

- niezagospodarowana przestrzeń we wnętrzu kwartału zabudowy lub na podwórku w sąsiedztwie miejsca zamieszkiwania,
- inne nieużytki,
- parki, skwery, zieleńce – tereny zieleni miejskiej,
- tereny przy instytucjach publicznych,
- ogródki działkowe (ROD),
- inne przestrzenie wg uwarunkowań lokalnych – np. place, dachy.

Aranżacja przestrzeni – jaki program przyjęć dla ogrodu społecznego?

- przestrzeń uprawna: grządki (stałe – w gruncie lub mobilne – skrzynie, worki etc.), inspekty, szklarnie, ścieżki, drzewka i krzewy owocowe,
- inne strefy – np.: zieleń ozdobna, strefa edukacyjna, warsztatowa, rekreacyjna, dziecięca, terapeutyczna, zielarska, dedykowana wydarzeniom i spotkaniom (sąsiedzki, tematyczny etc.) czy nawet hodowlana – pasieka, zagrody i pomieszczenia przeznaczone dla zwierząt, stoły warsztatowe, piec do wypieków czy plenerowego wspólnego gotowania etc.,
- mała architektura – ławki i stoły, blat warsztatowy, altana, domek lub inne miejsce do bezpiecznego przechowywania sprzętów i plonów, kompostownik, scena dla wydarzeń, hamaki, huśtawki etc.,
- dodatkowe elementy zagospodarowania – np. budki dla ptaków, domki dla zapyłaczy, tabliczki informacyjne, regulamin, wygradzenia grządek.

Finansowanie

- składki prywatnych osób – ogrodników,
- budżet własny operatora – NGO, instytucji prowadzącej, wspólnoty lub spółdzielni etc.,

- crowdfunding,
- zbiórka publiczna,
- dedykowane granty, konkursy (takie jak np. zakończony konkurs „Nasz ogród społeczny” organizacji Green Cross Poland, Cykliczny konkurs Lechstarter),
- stałe programy lokalne (takie jak m.in. Fundusz Małych Inicjatyw, Wrocławski Budżet Obywatelski, mikroGRANTy, Dolnośląskie Małe Granty),
- sponsorzy, fundraising (wsparcie finansowe lub rzeczowe).

Jak założyć ogród społeczny?

Kroki konieczne do podjęcia w celu założenia i prowadzenia ogrodu społecznego nierozzerwalnie wiążą się z formułą organizacyjną ogrodu. Poniższe scenariusze nie są jedynymi dostępnymi drogami realizacji tego typu projektu, a jedynie propozycją postępowania i wskazaniem niezbędnych do uwzględnienia formalności.

Wariant 1

Ogród inicjowany indywidualnie przez mieszkańców

Kroki do podjęcia:

- ustalenie, z kim zakładany i prowadzony będzie ogród – pozyskanie chętnych do założenia ogrodu, utworzenie grupy inicjatywnej (możliwe prowadzenie ogrodu poza formalną strukturą organizacyjną (po prostu sąsiedzkie współdziałanie) lub zawiązanie grupy formalnej (np. stowarzyszenia), lub organizacja w obrębie już istniejącej grupy formalnej (np. wspólnota mieszkaniowa, spółdzielnia)
- otwarte spotkanie dla zainteresowanych (szansa i okazja do włączenia się chętnych, połączenia sił, wspólnotowość i współdecydowanie od początku istnienia inicjatywy):
 - wybór miejsca i czasu spotkania (np. lokalna biblioteka, dom kultury, szkoła),
 - zaproszenie – wybór kanałów informacyjnych (np. tablice ogłoszeń, media społecznościowe, fora osiedlowe),
 - przygotowanie i przeprowadzenie spotkania (np. wybór lokalizacji ogrodu, ustalenie preferowanych elementów do wdrożenia w ogrodzie, założeń do regulaminu uczestnictwa w inicjatywie, ról poszczególnych uczestników itd.),
- weryfikacja zapisów miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pod kątem zgodności z zamiarem założenia ogrodu społecznego – jeśli został uchwalony dla wybranej lokalizacji (w przypadku braku zgodności – możliwe staranie o założenie ogrodu tymczasowego funkcjonującego do momentu realizacji zapisów MPZP lub zmiana lokalizacji),
- pozyskanie dostępu do wybranej lokalizacji:
 - ustalenie własności gruntu (Wrocław: ogólne informacje dostępne w serwisie Systemu Informacji Przestrzennej <http://gis.um.wroc.pl/imap/?gpm=p=gp16>),
 - kontakt z właścicielem i uzyskanie dzierżawy bądź użyczenia gruntu wraz ze zgodą na podjęcie zaplanowanych działań (**Wrocław: tereny gminne zarządzane są przez Zarząd Zasobu Komunalnego lub Wrocławskie Mieszkania – w zależności od lokalizacji; opis procedury dzierżawy w trybie bezprzetargowym i konieczne dokumenty dostępne są m.in. na stronie internetowej: <http://www.zzk.wroc.pl/index.php/tereny-zewntrzne/dzierzawa-podworek-wnetrz-blokowych-miejsc-postojowych-drog-dojazdowych>; w przypadku terenów niebędących własnością gminną konieczny jest kontakt z właścicielem; wymagane mogą być dokumenty takie jak: oficjalny wniosek, mapka z wyszczególnieniem lokalizacji ogrodu, szkic lub opis pomysłu i zaplanowanych działań, a w zależności od lokalizacji – stosowne zgody (np. konserwatora zabytków, jeśli obszar jest wpisany do rejestru zabytków)**),
 - podpisanie umowy na ustalonych zasadach – np. dzierżawy lub użyczenia,

- ustalenie ramowego kalendarza spotkań, prac i wydarzeń w ogrodzie, zawiązanie współpracy na koniecznych do jego realizacji polach, podział obowiązków,
- podjęcie fizycznych czynności zmierzających do realizacji i prowadzenia ogrodu według założeń.

Plusy 	Minusy
<ul style="list-style-type: none"> • inicjatywa oddolna pod opieką własną inicjatorów – niezależność, ogród kształtowany i prowadzony zgodnie z własnym zamysłem i koncepcją mieszkańców; włożony nakład finansowy i nakład pracy są do pewnego stopnia gwarantem trwałości projektu • znaczna elastyczność zakresu działań zaplanowanych do podjęcia • jeśli teren należy do miasta, istnieje możliwość skorzystania z dedykowanych programów miejskich (Wrocław: m.in. Wrocławski Fundusz Małych Inicjatyw, MikroGRANTy, Dolnośląskie Małe Granty, WBO) • wzmocnienie więzi sąsiedzkich i aktywności lokalnej stanowiącej dobry przykład – jako efekt 	<ul style="list-style-type: none"> • główny ciężar kosztów i nakładu czasu organizacji spoczywający na osobach prywatnych – w tym koszt dzierżawy gruntu i przystosowania go do działania ogrodu; ograniczony zakres możliwości w poszukiwaniu wsparcia finansowego • zakres inicjatywy ograniczony do możliwości organizacyjnych i finansowych samych inicjatorów i zdolności pozyskania zewnętrznego współfinansowania (np. sponsora) • możliwe trudności w procesie formalnym – konieczność samodzielnego przebrnięcia przez kwestie administracyjne i organizacyjne (zgoda na przyłącze wody, dzierżawę etc.) • jeśli wśród inicjatorów brak jest specjalistów lub osób doświadczonych w ogrodnictwie, istnieje ryzyko negatywnych skutków braku wystarczającej wiedzy o uprawie roślin • trudność we włączaniu lokalnych partnerów do działań w ogrodzie społecznym

Wątki warte uwzględnienia:

- inicjatywa nieformalna funkcjonuje znacznie łatwiej, mając lidera – osobę spinającą sferę organizacyjną,
- mieszkańcy tworzący grupę nieformalną osób prywatnych mogą rozważyć założenie np. stowarzyszenia lub fundacji (a więc organizacji pozarządowej) i tym samym jako grupa oddolna realizować ogród społeczny w zmienionej formule. Umożliwia to korzystanie z odmiennych narzędzi finansowych (jakich – omówione zostało w części dedykowanej finansowaniu), uprawnia też m.in. do starań o dzierżawę gruntu na preferencyjnych warunkach (co zostało opisane w wariantcie 2.).

Wariant 2

Organizacja pozarządowa – jako operator ogrodu

Historie, które stoją za powstaniem ogrodu społecznego są bardzo różnorodne. W polskich warunkach najczęściej spotkać można ogrody społecznych, których prowadzeniem zajmują się organizacje pozarządowe. W wielu przypadkach są od podstaw projektem własnym tych organizacji, które podejmują tego rodzaju wysiłki w ramach społecznych lub ekologicznych działań statutowych. Wciągają we współpracę chętnych mieszkańców, organizują kalendarz pracy i różnorodne wydarzenia/warsztaty, zajmują się promocją ogrodu i aktywności jako takiej. W takiej sytuacji organizacja jest zazwyczaj motorem funkcjonowania ogrodu, a on sam nierzadko staje się jej „biurem” – miejscem goszczącym różnorodne działania organizacji. Scenariusze, które inicjują ogrody społeczne, miewają jednak odmienne biegi w zależności od tego, KTO wychodzi z inicjatywą:

inicjator – miasto	inicjator – mieszkańcy zlecający prowadzenie ogrodu wybranej NGO	inicjator – mieszkańcy zakładający własną NGO	inicjator – NGO
<ul style="list-style-type: none">• miasto jako samorząd definiuje projekt, którego realizację planuje powierzyć wyłonionej organizacji pozarządowej (np. w ramach działań na rzecz społeczności lokalnej, działań „zielonych” czy programu rewitalizacji)• model „odgórny” popularny m.in. we Francji i Kanadzie, gdzie samorządy tworzą programowe i przestrzenne warunki	<ul style="list-style-type: none">• mieszkańcy – podobnie jak w wariantach 1. – chcąc mieć własny ogród (miejsce upraw, spotkań i wydarzeń), mogą powierzyć zarządzanie taką inicjatywą organizacji pozarządowej	<ul style="list-style-type: none">• mieszkańcy – podobnie jak w wariantach 1. – chcąc mieć własny ogród, mogą założyć własną organizację (np. stowarzyszenie) na potrzeby umocowania formalnego swojej inicjatywy	<ul style="list-style-type: none">• organizacja od początku planuje projekt, jakim jest ogród społeczny, pozyskuje mieszkańców chętnych do uczestniczenia w nim, programuje sposoby finansowania i zarządza wydarzeniami, kalendarzem prac etc.• model najbardziej popularny w Polsce, gdzie na razie tego rodzaju projekty pozostawia się inicjatywie oddolnej

Kroki do podjęcia:

Ustalenie formuły objęcia prowadzenia ogrodu – w zależności od inicjatora (przykładowe scenariusze:

- inicjator – miasto przeprowadza konkurs ofert dla lokalnych NGO na działanie np. w ramach programu dotyczącego zieleni rozproszonej;
- inicjatorzy – mieszkańcy zawiązują współpracę z organizacją np. o profilu związanym z zielenią lub działaniami dla społeczności lokalnej i w ramach pozyskanych funduszy połączonych ze składkami zainteresowanych – zawierają umowę na założenie ogrodu i prowadzenie w nim programu uprawno-zdrowotnego;
- inicjatorzy – mieszkańcy – zakładają samodzielnie stowarzyszenie na potrzeby ogrodu, definiują cele statutowe i pozyskują członków, przestrzeń oraz fundusze jako grupa formalna o ściśle ustalonych relacjach i formule działania – tworzą np. ogród z pasieką, ogród z przestrzenią do codziennej gimnastyki etc.;
- inicjator – organizacja od podstaw tworzy projekt, pozyskuje fundusze i znajduje chętnych do zaangażowania – jednorazowego lub stałego).

W tym wariantcie scenariusze mogą potoczyć się bardzo różnymi drogami, dlatego do określenia możliwe są tylko najbardziej ramowe kroki:

inicjator – miasto	inicjator – mieszkańcy zlecający prowadzenie ogrodu wybranej NGO	inicjator – mieszkańcy zakładający własną NGO	inicjator – NGO
<ul style="list-style-type: none"> • umocowanie koncepcji w ramach prawnych np. stworzenie uwarunkowań do nieodpłatnego udostępnienia gruntu lub umocowanie inicjatywy w ramach istniejącego programu zdrowotnego, ekologicznego lub in. 	<ul style="list-style-type: none"> • określenie ramowych warunków współpracy do zaproponowania (np. co jest przedmiotem współpracy, kto opłaca dzierżawę gruntu/media, jak mieszkańcy zlecający zadanie wyobrażają sobie funkcjonowanie ogrodu etc.) 	<ul style="list-style-type: none"> • analogicznie, jak w wariantcie 1.: zebranie chętnych do włączenia się do inicjatywy, wspólne określenie statutu, ról, koncepcji finansowania, przygotowanie formalności 	<ul style="list-style-type: none"> • zdefiniowanie i rozpisanie projektu, wpięcie go w mechanizm finansowania (np. grant, program miejski etc. – proponowane metody finansowania opisane zostały w osobnej części)

<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadzenie konkursu na realizację zadania publicznego 	<ul style="list-style-type: none"> • wybór organizacji mogących poprowadzić dla mieszkańców ogród społeczny, rozesłanie zapytań, nawiązanie kontaktu 	<ul style="list-style-type: none"> • zarejestrowanie organizacji pozarządowej 	<ul style="list-style-type: none"> • promocja projektu, pozyskanie uczestników
<ul style="list-style-type: none"> • podpisanie umowy – powierzenie zadania wyłonionej w konkursie organizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • wybór organizacji i formalne zawiązanie współpracy: określenie zadań, sposobu finansowania etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • zainicjowanie działalności ogrodu z ramienia organizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • zainicjowanie działalności ogrodu
<p>monitorowanie realizacji zadania; ponawianie konkursu w kolejnych latach trwania projektu</p>	<p>zainicjowanie działalności ogrodu na ustalonych warunkach oraz normalnych zasad dotyczących funkcjonowania organizacji pozarządowych (roczne raportowanie etc.)</p>	<p>sprawozdawczość i rozliczanie projektu</p>	<p>sprawozdawczość i rozliczenie projektu</p>

Plusy 	Minusy
<ul style="list-style-type: none"> • możliwość uzyskania preferencyjnych warunków realizacji zadania – np. Wrocław oferuje ulgi do 50% na dzierżawę gruntu pod działania statutowe realizowane przez organizacje pożytku publicznego • dostęp do dedykowanych mechanizmów finansowania – np. możliwość pozyskiwania grantów dla Sektora 3., udziału w konkursach adresowanych do NGO etc. • możliwi różnorodni inicjatorzy ogrodu – np. miasto-zleceniodawca, mieszkańcy poszukujący operatora dla swojej inicjatywy, ogród może być też inicjatywą własną organizacji – wg działań statutowych • miasto jako inicjator jest gwarantem stabilnego zaplecza finansowego w ramach zleconego projektu • NGO jako operator ogrodu dysponujący programem na jego funkcjonowanie – może być liderem umożliwiającym optymalne, intensywne wykorzystanie powstałej przestrzeni i impulsem do kontynuacji projektu w okresach osłabionego zapału uczestników 	<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie ogrodu jako zdefiniowany projekt lub działanie statutowe – obniża elastyczność w wyjściowych założeniach dla ogrodu – ograniczenia wynikające z zawartych umów warunkujących finansowanie, statutu organizacji etc. • presja formalna wymaga biegłości w przepisach dotyczących Sektora 3. – np. w zakładaniu organizacji, raportowaniu i sprawozdawczości, rozliczaniu projektów publicznych etc., co może stanowić barierę w przypadku mieszkańców nie mających doświadczenia w tej dziedzinie

Wątki warte uwzględnienia:

- wyłonienie operatora na drodze konkursu umożliwia wybór organizacji, która najlepiej sprawdzi się w tej roli,
- w wielu działających ogrodach inicjatorem zlecającym już podmiotem współpracującym był również lokalny przedsiębiorca, np. lokal kulturalno-gastronomiczny – poszukiwanie tego rodzaju współpracy

Wariant 3

Ogrody przy instytucjach

Kroki do podjęcia:

- zdefiniowanie projektu, idei, celu, współorganizatorów, adresatów i źródeł finansowania,
- wybór przestrzeni, w której powstanie ogród,
- pozyskanie dostępu do wybranej lokalizacji,
- otwarte spotkanie dla chętnych,
- ustalenie ramowego kalendarza spotkań, prac i wydarzeń w ogrodzie, zawiązanie współpracy na koniecznych do jego realizacji polach, podział obowiązków,
- podjęcie fizycznych czynności zmierzających do realizacji i prowadzenia ogrodu według założeń.

Plusy 	Minusy
<ul style="list-style-type: none">• ogród społeczny może być narzędziem do realizacji prospołecznych zadań własnych instytucji (np. instytucja zdrowia i opieki – cel terapeutyczny; instytucja kultury – cel: aktywizacja mieszkańców, warsztaty plenerowe, działania wspólne, rozbudowa prowadzonej oferty tematycznej; ośrodek akademicki – cel: stworzenie przestrzeni doświadczeń w kierunku ogrodnictwa, upraw, działań społecznych etc.) lub realizacji prospołecznych programów miejskich (ogród społeczny może być narzędziem w realizacji zadań programów prozdrowotnych, ekologicznych, edukacyjnych i in., które formułują samorządy)• stała, odgórna opieka nad ogrodem, niezależna od zmiennego zaangażowania uczestników, oznaczająca zwiększoną trwałość projektu• ułatwione procedury formalno-prawne (np. kwestia nieopłatnego użyczenia gruntu przez gminę)	<ul style="list-style-type: none">• ograniczenia budżetowe instytucji publicznych• ograniczenia programowe instytucji• możliwe bariery inicjatora, jakim jest instytucja o utrwalonym wizerunku

Wątki warte uwzględnienia:

- proponowana współpraca z siecią zamiast pojedynczą instytucją: zawiązywanie partnerstw instytucjonalnych / współpraca z istniejącymi sieciami lub forami współpracy lokalnej,
- dobór lokalizacji i adresata uwarunkowany założonym głównym celem (np. edukacja ekologiczna lub ogrodnicza, wzmacnianie aktywności lokalnej, terapia o określonym profilu adresatów, integracja środowisk senioralnych etc.)

Konieczne do uwzględnienia / uniwersalne kroki do podjęcia:

- wyznaczenie miejsca
Wrocław: – weryfikacja listy ofert przetargowych Miasta (Zarząd Zasobu Komunalnego i Wrocławskie Mieszkania – w zależności od lokalizacji) na dzierżawę gruntu pod zieleń
- ustalenie właściciela / zarządcy gruntu;
- weryfikacja zgodności z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego – jeśli dla określonego obszaru został uchwalony lub jest procedowany.

O czym warto pamiętać?

Poniższy zbiór porad wynika z przepisów prawa oraz doświadczeń funkcjonujących ogrodów. Nie wyczerpuje tematu funkcjonowania ogrodów społecznych, ale daje obraz istotnych wątków, które należy uwzględnić.

Organizacja przestrzeni i funkcjonowania ogrodu

Lider. Początki większości ogrodów społecznych nie były łatwe – zaangażowanie uczestników wymagało stopniowego, długotrwałego budowania, pokonywania przeciwności. Trwałe są ogrody, które mają lidera (lub liderów) – osobę, która daje systematyczny impuls do działań, inicjuje spotkania etc.

Umowa dzierżawy. W umowie dzierżawy gruntu warto zawrzeć zgodę właściciela gruntu na umieszczanie obiektów małej architektury (altana, kompostownik, ławki, huśtawki etc.) – to eliminuje konieczność późniejszych starań o zgodę na każdy nowy element. Różnorodność sytuacji przestrzennych oraz formalno-prawnych sprawia, że trudno o uniwersalny wzór umowy dzierżawy do zaproponowania. W przypadku gruntów publicznych temat ten jest ułatwiony – miasta zazwyczaj mają standardowe formularze z możliwością rozbudowania o konieczne ustalenia. Jednak nierzadko dzierżawcą są inne podmioty, np. wspólnoty mieszkaniowe, spółdzielnie czy nawet prywatni właściciele.

Regulamin ogrodu. Warto sformułować krótki regulamin ogrodu, który będzie aprobowany przez uczestników inicjatywy i zawrzeć w nim np. godziny otwarcia, obowiązek zamykania ogrodu na noc, uregulować odpowiedzialność za utrzymanie obiektów małej architektury w dobrym stanie etc. Krótki wyciąg z najważniejszych postanowień warto zawrzeć w atrakcyjnej formie w widocznym miejscu w ogrodzie. Ze względu na ogromną różnorodność ogrodów i odmienne preferencje organizacyjne ich założycieli i członków celowo rezygnujemy z podawania wzorów tego typu regulaminów. Niekiedy ograniczają się one do kilku punktów z wytycznymi dotyczącymi godzin otwarcia i obowiązku zamykania ogrodu na klucz, a inne szczegółowo opisują zobowiązania członków odnośnie minimalnego zaangażowania i odpowiedzialności. Warto przedyskutować ten temat jeszcze przed uruchomieniem całej inicjatywy i dobrać odpowiednio restrykcyjne lub odpowiednio „luźne” rozwiązanie – podporządkowane potrzebom konkretnego ogrodu.

Ogrodzenie. Praktyka pokazuje, że ogrody społeczne rzadziej stają się obiektem wandalizmów czy kradzieży, jeśli zostały wyгородzone – choćby symbolicznie lub za pomocą tymczasowego rozwiązania. Należy pamiętać, że umieszczenie regularnego ogrodzenia związanego z gruntem musi być zgodne z zapisami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (jeśli dla danego miejsca został uchwalony) oraz wymaga odpowiedniego zgłoszenia do organu nadzoru budowlanego (lub pozwolenia na budowę w przypadku wyгородzenia powyżej 2,5 m) i zgody konserwatora zabytków (w przypadku obszaru wpisanego do rejestru zabytków – jeśli zgoda na ogrodzenie nie była zawarta w uzyskanej uprzednio zgody na założenie ogrodu). Znacznie prościej sięgnąć po rozwiązania nie wymagające opisanych formalności.

Inne ustalenia. Przed podjęciem decyzji o staraniach na rzecz uruchomienia ogrodu – rozstrzygnięcia wymagają codzienne kwestie funkcjonowania ogrodu. Konieczne jest przemyślenie m.in.:

- skąd i w jaki sposób będzie pobierana woda potrzebna do podlewania,
- gdzie przechowywane będą narzędzia,
- kto będzie dysponentem kluczy,
- jaki podział plonów obowiązuje (każdy zabiera swoje, uczestnicy dzielą się po równo etc.) i in.

Powyższe ustalenia można (a niekiedy należy) zawrzeć w umowie dzierżawy lub regulaminie.

Harmonogram prac. Istotna dla funkcjonowania każdego ogrodu jest podstawowa wiedza na temat wegetacji roślin oraz idący za nim ramowy harmonogram prac. Jest to bardzo rozbudowany wątek. Warto mieć opracowany tego rodzaju harmonogram dla własnego ogrodu. Trudno o uniwersalną propozycję tego typu planu – powinien być tworzony pod kątem programu przewidzianego dla konkretnego przypadku. Np. ogrody warzywne wymagają odmiennego postępowania niż owocowe, ogrody przewidujące intensywne warsztaty lub spotkania edukacyjne będą opierać się na innym harmonogramie niż te, w których są pasieki, drzewka owocowe lub zwierzęta itd. Nie brakuje powszechnie dostępnej wiedzy na wysokim poziomie, np. w Internecie, poradnikach czy prasie branżowej, która pomoże łatwo sformułować taki plan dla ogrodu o zdefiniowanym profilu.

Partnerstwa. Opisane warianty to najbardziej podstawowe ścieżki. Praktyka pokazuje, że wiele ogrodów społecznych powstało dzięki nawiązaniu współpracy – przykładowo, organizacji pozarządowej z ambasadą lub instytucji kultury z lokalnym przedsiębiorcą (konkretny przykład z Warszawy: współpraca z właścicielem pizzerii – dysponentem gruntu, uprzednio nieużytku, obecnie atrakcyjnego ogródka – członkowie ogrodu przy organizacji wydarzeń i codziennych pracach korzystają z oferty gastronomicznej pizzerii, a ona zyskała uporządkowaną, atrakcyjną i uczęszczaną przestrzeń) etc.

Współpraca z ośrodkami akademickimi i osobami specjalizującymi się w tematyce ogrodnictwa, apiterapii, żywienia etc., szczególnie na potrzeby planowania ogrodu i organizacji wydarzeń – włącza element profesjonalny w funkcjonowanie przestrzeni.

Kolejna korzyść, jaką można odnieść na polu współpracy, to udział w otwartych szkoleniach i wydarzeniach okołoogrodniczych oferowanych przez inne działające ogrody społeczne, domy kultury, ośrodki edukacji etc. – warto mieć rękę na pulsie.

Sieciowanie współpracy między ogrodami może też ułatwiać podejmowane działania, np. wymianę i wypożyczanie narzędzi, organizowanie wydarzeń czy wspólne doszkalanie się (spektrum dostępnych tematów jest nieograniczone – wśród dotychczasowych szkoleń tego typu odbyły się (m.in. w ramach Latającej Szkoły Ogrodników Miejskich w Warszawie) warsztaty z pikowania roślin, szczepienia drzewek owocowych, ekologicznego nawożenia, uprawy ziół i roślin leczniczych, gleboznawstwa, planowania kalendarza ogrodniczego, projektowania permakulturowego,

WAŻNE:

Początki większości ogrodów społecznych nie były łatwe – zaangażowanie uczestników wymagało stopniowego, długotrwałego budowania, pokonywania przeciwności. Trwałe są ogrody, które mają lidera [lub liderów] – osobę, która daje systematyczny impuls do działań, inicjuje spotkania etc.

plodozmianów, budowy szklarni lub kompostownika i wiele innych). Dlatego warto śledzić działania i propozycje innych ogrodów społecznych, inspirować się, nawiązywać współpracę.

Temat przewodni – profil ogrodu. Przegląd założonych już ogrodów pokazuje, że ważne, inspirujące i zachęcające są „wyspecjalizowane” elementy dodatkowe w ogrodzie – takie jak nieduża szklarnia, minipasieka, piec chlebowy etc. – ukierunkowują profil ogrodu, stwarzają pretekst do dodatkowych działań i spotkań, np. warsztatów. Pomysł na takie elementy może pojawić się z czasem – w już działającym ogrodzie. Warto poszukiwać dla nich przestrzeni i podmiotów mogących postużyć poradą fachową, prowadzić szkolenia lub organizować wydarzenia dla lokalnej społeczności.

Poszukiwanie gruntu. Na potrzeby niniejszego opracowania przygotowano mapy zawierające analizy dostępnych gruntów. Wzięto pod uwagę aspekty takie jak struktura własności, dotychczasowe użytkowanie poszczególnych przestrzeni, potencjalne konflikty (np. nadmierna bliskość okien budynków mieszkalnych) itd. Niekiedy inicjatorzy ogrodu mają od początku „upatrzone” konkretne miejsce, jednak czasem poszukiwania właściwej przestrzeni wymagają cierpliwego podejmowania prób porozumienia z właścicielami potencjalnych miejsc.

Wydarzenia w ogrodzie. W umowie dzierżawy warto zawrzeć zapisy regulujące organizację wydarzeń w ogrodzie – ograniczy to formalności wynikające z konieczności każdorazowego pozyskiwania zgody na wydarzenie od właściciela gruntu.

Jeżeli wydarzenie w ogrodzie ma formę otwartą (jest przeznaczone dla osób nieokreślonych imiennie), a więc nie służy wyłącznie założonemu spotkaniu rekreacyjnemu z pracami ogrodniczymi, należy traktować je jako zgromadzenie publiczne (np. festyn, debata). Wymaga zgłoszenia (Wrocław: do Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego) w jednym z dwóch trybów – zwykłym lub uproszczonym (w zależności od występowania ewentualnych utrudnień w ruchu drogowym – informacje: <http://bip.um.wroc.pl>).

Jeśli liczba miejsc dostępnych dla uczestników wydarzenia wynosi 1000 lub więcej – wydarzenia na terenie otwartym podlegają przepisom o bezpieczeństwie imprez masowych i wymagają zgody wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. **Uwaga – nie ma znaczenia zamiar organizatora co do przewidywanej liczby uczestników, ale faktycznie możliwa liczba osób, które mogą przybyć.**

W przypadku spotkań i wydarzeń z oprawą muzyczną, a nawet na potrzeby odtworzenia muzyki z płyt lub radia podczas prac w ogrodzie – prawo nakazuje uiszczenie opłat wynikających z praw do utworu – do organizacji zraszającej/reprezentującej artystów. **Uwaga – warto rozważyć złożenie wniosku o zwolnienie z opłat lub ich obniżenie.**

W przypadku upubliczniania zdjęć z wydarzeń (np. w mediach społecznościowych) należy zadbać o zgodę (pisemną) na wykorzystanie wizerunku osób obecnych na zdjęciu. Uczestników ogrodu obowiązuje ustawowa ochrona wszelkich danych osobowych, do których zalicza się też wizerunek.

Zapraszanie na wydarzenia powinno się odbywać w prawnie dozwolonej formule – za pomocą mediów społecznościowych, ulotek, tablic i słupów ogłoszeń – za zgodą zarządcy. Zamieszczanie wszelkich afiszów w miejscach do tego nieprzeznaczonych lub bez zgody zarządcy podlega surowym karom.

Finansowanie ogrodu i wydarzeń. Różnorodne formy wsparcia finansowego wymagają nierzadko postępowania formalnego i sprawozdawczości (np. zbiórka publiczna wymaga odpowiedniego zgłoszenia do Ministerstwa Cyfryzacji i rozliczenia z raportem po jej zakończeniu – informacje: <http://zbiorki.gov.pl>; nawiązanie współpracy

ze sponsorem powinno odbyć się z zawarciem umowy o wzajemnej wymianie świadczeń opisującej wzajemne obowiązki stron (podmiot prowadzący ogród może np. umieścić logo sponsora w widocznym miejscu ogrodu w zamian za zakupione narzędzia).

Warto śledzić bieżące propozycje konkursów na projekty o charakterze ekologicznym czy społecznym. Nie brakuje firm, dla których działalność charytatywna jest sposobem na autopromocję, np. banki. Przykłady cyklicznych konkursów:

- Zielona Ławeczka <http://www.zielonalaweczka.pl/>
- Zielone Podwórka <https://www.allforplanet.pl/>
- Lechstarter <https://lechstarter.urbanforms.org/>
- Inspiracje w przestrzeni <http://www.abrys.pl/wydawnictwa/konkursy/inspiracje-w-przestrzeni/>

Przykłady możliwości finansowania ogrodów społecznych z różnorodnych źródeł zostały szczegółowo opisane w rozdziale 3.

Dla miast. Zieleń rozproszona jest szansą dla współczesnych miast zmagających się z niedoborami terenów biologicznie czynnych. Wspierając mieszkańców w zakładaniu własnych ogrodów na dzierżawionych gruntach, budując klimat przychylności i ułatwień wokół takich inicjatyw miasto zyskuje opiekunów dla określonych gruntów, podniesienie jakości zagospodarowania w przypadku nieużytków lub przestrzeni zdegradowanych, tymczasowe zagospodarowanie dla działek, które będą zagospodarowane w odległej perspektywie itd., uruchamiając jednocześnie „wartość dodaną” w postaci aktywności mieszkańców i integracji społecznej.

Program społeczno-środowiskowy i intensywne kampanie promujące dostępne ułatwienia czy konkursy zawarte w programie, cykliczne szkolenia – mogą stać się motorem dla tworzenia miejsc tego rodzaju. Jest też ważnym ogniwem tworzenia lokalnej kultury wspólnotowości i dobrego sąsiedztwa, aktywnej obecności mieszkańców w przestrzeni publicznej i brania odpowiedzialności za własne otoczenie.

Przykładem udanej realizacji takich założeń na polskim gruncie jest m.in. Bujna Warszawa (<http://bujnawarszawa.pl>).

Fot. Mike Massaro
Źródło: <http://www.wayward.co.uk/project/urban-physic-garden>

2

Przykłady z kraju i z zagranicy

Ogrody społeczne, społecznościowe, społeczne ogrody komunalne i inne formy użytkowej zieleni miejskiej

Jak to wygląda w innych krajach – czyli o społecznych ogrodach komunalnych (Kanada)

Ogrody komunalne w postkomunistycznych krajach Europy przyjęły się jako Rodzinne Ogrody Działkowe (ROD). Lokalizowano je na wydzielonym terenie gminnym, dzieląc na poszczególne parcele, tzw. działki oraz wyposażając w ciągi komunikacyjne, a niekiedy nawet we wspólny dom działkowca z dodatkowym terenem użytkowym. Obecnie ROD zarządzane są przez Polski Związek Działkowców.

Podobne formy ogrodnictwa miejskiego spotkać można na całym świecie, choć zazwyczaj charakteryzuje je mniejsza skala. W Kanadzie są to publiczne miniogródki wydzielone z jednej działki. Każdy ogrodnik jest odpowiedzialny za utrzymanie swojej niedużej parceli i ma na nią wyłączność. Wszyscy właściciele są natomiast odpowiedzialni za przestrzeń wspólną: punkty czerpalne wody, narzędzia czy strefę relaksacyjną. Formalnie ogrodnikiem można zostać na rok – z możliwością odnawiania umowy na kolejny.

Ogrody komunalne w Kanadzie są wspierane przez programy miejskie i zarządzane przez władze samorządowe we współpracy z wyłonionymi organizacjami lub komitetami miejskich ogrodników (tworzonymi przez członków administracji ogrodu wybieranych podczas rocznych wyborów). Kluczowym czynnikiem sukcesu dla ogrodu komunalnego jest mobilizacja ogrodników do wspólnego zaangażowania i działania. Na przykład, ogród wspólnotowy la Pointe-Verte w Montrealu ustanowił system obowiązkowej obecności podczas prac konserwacyjnych wspólnych przestrzeni. Komitety aktywizują ogrodników piknikami sąsiedzkimi i konkursami na najpiękniejszy ogród.

Wspólny ogródek na różne sposoby – czyli ogrody społeczne i społecznościowe

W Polsce zyskuje na popularności analogiczny model ogrodu społecznościowego. Grupa nieformalna (np. przyjaciół, sąsiadów) dzierżawi grunt pod ogródek (np. na terenie ROD lub na innym terenie miejskim) i wspólnie go użytkuje. Taki ogród służy konkretnym celom zamkniętej grupy osób (np. ekologicznej uprawie warzyw lub tworzeniu bezpiecznej przestrzeni zabaw na świeżym powietrzu dla swoich dzieci). Przykładem może być Ogród Wspólnotowy Jedność na terenie jednego z warszawskich ROD.

W odróżnieniu, ogród społeczny to teren ogólnodostępny – jest zagospodarowany w taki sposób, aby wszyscy ogrodnicy użytkowali wspólnie całą dostępną przestrzeń i aby w każdym momencie na miarę dostępnego miejsca do inicjatywy mogli przyłączać się kolejni zainteresowani (bez względu na wcześniejszą przynależność do jakiegokolwiek grupy). Każdy z członków ogrodu społecznego ma swoje obowiązki wynikające

np. z regulaminu lub umowy między ogrodnikami – należy do nich odpowiedzialność za ogólne utrzymanie ogrodu. Takie miejsce może być pod opieką i zarządzaniem m.in. organizacji pozarządowej, instytucji kultury lub stowarzyszenia założonego przez lokalną społeczność.

W ogrodach społecznych typowej uprawie często towarzyszą różnorodne wydarzenia, np. specjalistyczne warsztaty czy szkolenia. Zróżnicowany jest poziom sformalizowania ogrodów czy szczegółowe rozwiązania w zarządzaniu nimi, jednak najczęściej to wyznaczony lider ogrodu – np. operator – inicjuje program związany z koniecznymi pracami sezonowymi, dba o jedność i wspólne podejmowanie decyzji. Wartością dodaną tak prowadzonych działań jest budowanie sieci sąsiedzkich, tworzenie przestrzeni do spotkań, współdziałania, współodpowiedzialności za konkretne dobro.

W listopadzie 2017 r. w Warszawie funkcjonowało 15 ogrodów społecznych, a kolejnych 10 było w fazie zakładania. Aktywni działacze zawiązali ogólnomiejską Radę Ogrodów Społecznych. W porozumieniu z Zarządem Zieleni Miejskiej Miasta Stołecznego Warszawy utworzyli program „Bujna Warszawa”, w ramach którego promowane są inicjatywy ogrodnictwa miejskiego, uruchomione zostały nieodpłatne warsztaty i konsultacje o tematyce ogrodniczej – tzw. „Latająca szkoła ogrodników”, wydany został internetowy poradnik, a także założony i rozbudowywany Otwarty Skład Materiałów Ogrodniczych (OSMO).

Ogród uczy – czyli o ogrodach pedagogicznych

Szkoły, przedszkola, ale i ośrodki opiekuńcze czy szpitale tworzą dla swoich podopiecznych ogrody uprawne do celów edukacyjnych. Jest to okazja do praktycznego poznania tajników ogrodnictwa i zagadnień przyrodniczych, ale też do kształtowania prozdrowotnych i proekologicznych postaw i integracji. W Kanadzie ogrody oświatowe zajmują się głównie produkcją warzyw, owoców, ziół, ale w niektórych z nich znajdują się nawet małe pasieki czy hodowla niedużych zwierząt gospodarskich – kur, kaczek, kóz etc.

Ogród pedagogiczny zatem to przede wszystkim nauka, ale również miejsce przeznaczone na rekreację zarówno dla młodszych, jak i starszych. To nierzadko także przestrzeń dla hortiterapii – czyli terapii poprzez ogrodnictwo, kontakt z naturą i pracą w ziemi. Taka dobroczynna formuła terapeutyczna zalecana jest m.in. osobom z dolegliwościami i upośledzeniami na tle umysłowym.

Mój kawałek ziemi pod oknem – czyli przedogródki

Dawniej na kamienicznych osiedlach mieszkalnych w miastach zwyczajowo zielone przestrzenie przed frontami budynków – jeśli w ogóle istniały – były reprezentacyjnymi aranżacjami np. kwiatowymi. Na tyłach natomiast zazwyczaj uprawiano rośliny użytkowe – np. warzywa. Znaczne zmiany przestrzenne oraz przekształcenia w parcelacji gruntów i strukturze własności poskutkowały wieloletnim odejściem od takiego ogrodniczego modelu. Mimo to, trudno nie zauważyć pojedynczych, oddolnie zakładanych

EKSPERT:

**Edukacyjna
uprawa ogrodu
tworzy bezpieczną
przestrzeń do
współpracy
bez przemocy,
co w wieku
dorosłym ułatwia
tworzenie spójnej
sieci powiązań
międzyludzkich,
rozwija wrażliwość
na otoczenie,
pogłębia i tworzy
pełne szacunku
związki z miejscem
pochodzenia.**

Izabela Zalewska-Kantek, „Kietkowanie dla przyszłości”, Fundacja VIRId’OR, Warszawa 2015

ogródków, które ożywiają monotony krajobraz wielu podwórek. Są wyrazem tęsknoty niektórych mieszkańców za kawałkiem własnej zieleni i możliwością wpłynięcia na swoje otoczenie. Niektóre z nich to pojedyncze grządki, a inne – zakładane z rozmachem kompozycje pielęgnowane z dużą pieczołowitością. Nie brakuje również przedogródków typowo warzywnych – popularne są np. wzdłuż ulic Montrealu i Quebecu.

Przedogródki są szansą dla wielu niezagospodarowanych zakątków osiedli mieszkalnych. Alejki, wąskie przejścia, tereny za budynkami są często niewykorzystane. Ruch społeczny „Les Incroyables comestibles” zaprasza mieszkańców do prostych zabiegów, którymi można wpłynąć na te przestrzenie: nasadzenie roślin zarówno ozdobnych, jak i użytkowych (np. krzewów owocowych), w gruncie lub w donicach. Wspomnianemu ruchowi towarzyszy hasło „nourriture en partager” – żywność do podziału i upowszechnianie świadomości, że miasto to dobre miejsce do uprawy roślin jadalnych, również tych ogólnodostępnych, które mogą służyć lokalnym społecznościom.

Owoce z drzewa – czyli miejskie sady

Drzewa i krzewy owocowe – przykładowo jabłonie czy świdoliwy – stały się elementem kolorytu niektórych miast. Należą do nich m.in. Montreal i Quebec. Miejskie ekosystemy wiele im zawdzięczają: takie drzewa zwiększają bioróżnorodność, są miododajne, są też źródłem pożywienia dla ptaków. Korzystają z nich również mieszkańcy – ich owoce nadają się m.in. do przetworów.

Dzięki różnym formułom zachęty sady są coraz częściej zakładane oddolnie w miejscach publicznych. To stwarza wiele wyzwań: nawadnianie, dbałość o cięcia fitosanitarne, zabezpieczenia przed grzybami czy szkodnikami, konieczność częstych zbiorów w okresie owocowania – to wszystko wymaga zaangażowania wielu grup społecznych i klimatu odpowiedzialności obywatelskiej.

Przykładem dobrej organizacji miejskiego sadownictwa są inicjatywy Fruits Defendus – stowarzyszenia założonego w 2011 r. w Montrealu, które zajmuje się zbieraniem owoców z ogólnodostępnych drzew owocowych i znajdowaniem dla nich zastosowania.

Biuro z marchewką za oknem – czyli ogrody pracownicze

pozytywnym przykładem oddolnie rozwijanej zieleni miejskiej integrującej jednocześnie środowiska zawodowe są ogrody zakładane przy miejscach pracy – na zielonych terenach przynależnych do siedziby, tarasach, a nawet na dachach. Takie założenia są coraz bardziej popularne i wpływają na wizerunek firm.

W siedzibie „Cirque du Soleil” w Montrealu ogrodnicy założyli sad i przestrzeń do uprawy warzyw i ziół. Zebrane produkty są wykorzystywane do przygotowywania potraw dla pracowników, a nadwyżki są między nimi dzielone. Ponadto, stanowi miejsce spotkań czy dyskusji.

W 2010 Caisse Desjardins du Plateau-Mont-Royal (przedsiębiorstwo finansowe) w Montrealu założyło ogród na dachu. Składa się z 130 zbiorników uprawnych i produkuje nieco ponad 30 odmian owoców i warzyw. W 2014 r. ogród uzupełniono o trzy ule. Za tymi przykładami podążają inne firmy przyczyniając się do realizacji działania zrównoważonego rozwoju w miastach.

Rolnicze laboratorium – czyli ogrody akademickie

Kanada jest jednym z tych krajów, gdzie kultura wspólnego działania jest wysoka, a oddolne inicjatywy ogrodnicze w miastach przyjęły się szybko i zyskały ogromną popularność.

Jednym ze środowisk chętnie włączającym się w takie inicjatywy jest środowisko akademickie. Od wielu lat na terenach kampusów uniwersyteckich i collegów pojawiały się ogródki – zakładane w ziemi, w pojemnikach na dachach, urozmaicone niekiedy szklarniami, sadami, pasiekami. W 2017 r. aż 17 ośrodków w Quebecu zrealizowało różne inicjatywy związane z rolnictwem miejskim na własnym terenie.

Z takich działań wyniknęło już wiele zaawansowanych projektów studenckich, a akademickie ogrody bywają dla młodych naukowców laboratorium dla rozwiązań technologicznych. Stowarzyszenie AgroCité składa się z grupy studentów z Uniwersytetu Laval pracującej nad stworzeniem wyspecjalizowanego modelu biznesowego w rolnictwie miejskim w obszarze hydroponiki. Misja AgroCité polega na dostarczaniu kawiarniom studenckim roślinności użytkowej przy wykorzystaniu systemów produkcji pionowej i systemu zwanego akwaponiką, czyli hodowli ryb połączonej z uprawą roślin.

Ogród Społeczny Kolektyw Kąpielisko (Poznań)

Fot. Kolektyw Kąpielisko.

Źródło: https://pl-pl.facebook.com/pg/kolektywkapielisko/about/?ref=page_internal

<http://kolektyw-kapielisko.tumblr.com/>

Ogrody społeczne w Polsce

Ogrody społeczne prowadzone w ramach inicjatyw oddolnych

Ogrody społeczne z definicji są ogólnodostępne, zainicjowane najczęściej przez mieszkańców, wspólnoty mieszkaniowe, spółdzielnie, stowarzyszenia lub fundacje – w ramach szeroko pojętych inicjatyw oddolnych. W Polsce od kilku lat aktywne osoby stawiające sobie różnorodne cele – od sąsiedzko-towarzyskich czy rekreacyjnych, przez żywieniowe, po terapeutyczne – zakładają kolejne ogrody, do współpracy zapraszając zróżnicowane grupy i podmioty. Ogrody społeczne przechodzą swoistą „modę” – pozytywny trend skutkujący upowszechnianiem tej idei. Ich popularność i rosnąca liczba doprowadziły do zawiązywania sieci współpracy między poszczególnymi miejscami. Polega ona m.in. na wspólnych szkoleniach, wymianie doświadczeń, narzędzi czy roślin. Szczególnym owocem funkcjonowania takich sieci jest nierzadko współpraca z samorządami, która pozwala na tworzenie w miastach klimatu przychylności dla takich inicjatyw, a nawet nowych formuł prawnych przyjaznych miejskiemu ogrodnictwu.

Ogród społecznościowy Fort Bema (Warszawa)

Ogród społecznościowy – Fort Bema został założony w 2015 r. w ramach współfinansowania z programu Inicjatyw Lokalnych. Wymagał współpracy Urzędu Dzielnicy Bemowo Miasta Stołecznego Warszawy z mieszkańcami w celu zrealizowania wspólnego zadania publicznego na rzecz społeczności lokalnej. Projekt wsparli członkowie Fundacji Łąka oraz pracownicy firmy Pszczelarium.

Ogród powstał na terenie dawnego sadu na terenie parku Fort Bema. Wykorzystano obecność starszych drzew owocowych, założono łąkę kwiatną z rodzimymi gatunkami oraz grządki warzywne i pasiekę z ulami. Obecnie jest to miejsce rekreacji, edukacji ekologicznej dla mieszkańców i szkół. Odbywają się tam m.in. warsztaty prowadzone przez botaników, ornitologów, pszczelarzy i ogrodników. Jest to też przestrzeń dla pikników sąsiedzkich czy wydarzeń kulturalnych – jak wystawy zdjęć.

Fot. Hanna Ruman
Wrocławska Rewitalizacja

Fot. Emilia Grotowska
Wrocławska Rewitalizacja

Fot. Emilia Grotowska
Wrocławska Rewitalizacja

Fot. Hanna Ruman
Wrocławska Rewitalizacja

Fot. Emilia Grotowska
Wrocławska Rewitalizacja

Fot. Emilia Grotowska
Wrocławska Rewitalizacja

Ogród społecznościowy Motyka i Słońce [Warszawa]

Ogród powstał w 2015 roku dzięki staraniom dwóch organizacji: Fundacji Łąka i Pracowni Dóbr Wspólnych. Zlokalizowany jest przy siedzibie Fundacji na zabytkowym osiedlu domków fińskich – Jazdowie. Został założony m.in. dzięki wsparciu organizacji Greenpeace – ze środków zebranych podczas akcji „Zaadoptuj Pszczółkę”. Prowadzony jest przez Pracownię Dóbr Wspólnych, która zachęca mieszkańców okolicznych osiedli do zaangażowania, ale też upowszechnia ideę miejskiego ogrodnictwa (m.in. współtworzy miejski projekt „Bujna Warszawa” siecujący warszawskie ogrody oraz wspierający je finansowo, doradczo, szkoleniowo czy rzeczowo).

W ogrodzie uprawiane są warzywa, zioła i owoce, organizowane są wydarzenia edukacyjne, rekreacyjne, sąsiedzkie i kulturalne. Ogród jest też przestrzenią dla przedsięwzięć realizowanych we współpracy z ambasadą Finlandii, instytucjami publicznymi i przedsiębiorstwami prywatnymi.

Fot. Emilia Grotowska
Wrocławska Rewitalizacja

Fot. Emilia Grotowska
Wrocławska Rewitalizacja

Fot. Emilia Grotowska
Wrocławska Rewitalizacja

Fot. Emilia Grotowska
Wrocławska Rewitalizacja

Fot. Emilia Grotowska
Wrocławska Rewitalizacja

Fot. Emilia Grotowska
Wrocławska Rewitalizacja

Fot. Emilia Grotowska
Wrocławska Rewitalizacja

Ogród Społeczny na Paca (Warszawa)

Ogród na Paca powstał w 2015 r. na zaniedbanym podwórku przy Centrum Aktywności Lokalnej Paca 40. Został zainicjowany przez grupę nieformalną – celem było stworzenie wspólnej przestrzeni dla mieszkańców osiedla. Projekt został zrealizowany w ramach Inicjatywy Lokalnej przy wsparciu finansowym Miasta st. Warszawy oraz Wspólnoty Mieszkaniowej budynku mieszkalnego przy ul. Paca 40.

W ogrodzie posadzono rośliny ozdobne, ale również krzewy owocowe oraz zioła i warzywa. Ogród wyposażono w sprzęty i małą architekturę – ławki, leżaki, koce oraz huśtawki na drzewach. Przestrzeń jest ogólnodostępna, otwarta dla wszystkich. Są tu organizowane warsztaty ogrodnicze, kulinarne, inicjatywy Kooperatywy Grochowskiej, ale jest to również zielony zakątek dla codziennej rekreacji seniorów czy matek z dziećmi i miejsce sąsiedzkich spotkań. Każdy może się włączyć w pielęgnację ogrodu, zrealizować nowe pomysły, zorganizować swoje wydarzenie.

Co istotne, nad funkcjonowaniem i utrzymaniem ogrodu czuwa jego „lider” – Centrum Społecznego Paca 40 oraz Wspólnota Mieszkaniowa Paca 40.

Ogródek edukacyjny w Parku Kazimierzowskim [Warszawa]

Ogród powstał przy ul. Browarnej w Parku Kazimierzowskim w sąsiedztwie placu zabaw w ramach programu miejskiego Inicjatywy Lokalnej i utrzymywany był jako projekt edukacyjny według wyjściowego założenia przez cztery sezony.

Jako inicjator wystąpiła Fundacja Viridarium zajmująca się hortiterapią, hortiedukacją i hortifilią. Założeniem było zaszczepienie w najmłodszych warszawiakach sympatii do ogrodnictwa i wiedzy w tej tematyce. Ogród stał się miejscem warsztatów, eksperymentów, wspólnych działań, zabawy z ziemią i roślinami. Dzieci miały okazję do współdziałania według założeń Fundacji, że „ogród pozytywnie wpływa na rozwój relacji społecznych, na osiągnięcie wspólnych celów, wykształcanie odruchu wzajemnej pomocy i zdolności do działań kolektywnych”¹.

Do projektu zaproszone zostały dzieci z okolicznych przedszkoli i szkół, udzielali się w pracach ogrodniczych i artystycznych, zbierali i dzielili się wspólnymi plonami. Projekt został zakończony, ale członkowie Fundacji już myślą o jego kontynuacji w kolejnej lokalizacji.

¹. Warszawa 2015, „Kiełkowanie dla przyszłości – Ogrody edukacyjne dla dzieci – Poradnik dla nauczycieli i edukatorów”, Izabela Zalewska-Kantek.

Fot. Izabela Zalewska-Kantek

Fot. Izabela Zalewska-Kantek

Fot. Izabela Zalewska-Kantek

Fot. Izabela Zalewska-Kantek

Krakowski Ogród Społeczny Krzemionki

Ogród znajduje się na ogrodzonej działce w Parku Bednarskiego, którą zarządzająca Fundacja Głos Serca dzierżawi od gminy. Ma charakter otwarty, edukacyjny i terapeutyczny, działa na zasadzie partnerstwa i współpracy między NGO i mieszkańcami okolicznych osiedli.

Założeniem programowym jest miejska agroekologia i stworzenie przestrzeni spotkań i wspólnej pracy, edukacji ekologicznej oraz produkcji żywności. W tym celu, oprócz tradycyjnej uprawy wdrażane są rozwiązania ekologiczne, rozbudowywana jest też pasieka.

Co istotne, miejsce spotyka się z bardzo dobrym przyjęciem społeczności lokalnej – jest współtworzony i współfinansowany przez mieszkańców (w tym 20 stałych ogrodników, a wśród nich – obcokrajowców).

Ogród społeczny Poziomkowa Polana [Kraków]

Ogród został założony oddolnie u zbiegu ulic Spiskiej i Przedwiośnie na niezabudowanym terenie miejskim. Jest to nie tylko zielona przestrzeń użytkowa, ale również strefa działań twórczych. Miejscem tym zarządza grupa członków inicjatywy społecznej „Żywa Pracownia” współpracująca z kilkoma NGO i jednostkami miejskimi (m.in. z Zarządem Zieleni Miejskiej).

Ogród jest ogólnodostępny, a we wszelkie działania angażowani są mieszkańcy, którzy systematycznie go pielęgnują i dbają o nowe nasadzenia. Fundusze na jego prowadzenie pozyskiwane są z m. in. z małych projektów grantowych, współfinansowany jest też przez prywatnych przedsiębiorców oraz samych mieszkańców – dzięki zbudowanemu poczuciu odpowiedzialności za wspólne miejsce.

Fot. Magdalena Żyłka. Żywa Pracownia.
źródło zdjęć: https://www.facebook.com/pg/poziomkowapolana/photos/?ref=page_internal

Fot. Magdalena Żyłka. Żywa Pracownia.
źródło zdjęć: https://www.facebook.com/pg/poziomkowapolana/photos/?ref=page_internal

Fot. Magdalena Żyłka. ŻyWa Pracownia.
źródło zdjęć: https://www.facebook.com/pg/poziomkowapolana/photos/?ref=page_internal

Fot. Magdalena Żyłka. ŻyWa Pracownia.
źródło zdjęć: https://www.facebook.com/pg/poziomkowapolana/photos/?ref=page_internal

Ogród Społeczny Kolektyw Kąpielisko [Poznań]

Ogród zlokalizowany jest w pobliżu pływalni letniej w Parku Kasprowicza na działce dzierżawionej od gminy przez Stowarzyszenie Kolektyw Kąpielisko – operatorem inicjatywy.

Jest to miejsce, w którym mieszkańcy dbają o rośliny, wspólnie je uprawiają i wspólnie przygotowują z nich posiłki – dysponują też kluczami i nieograniczonym dostępem (ze względów bezpieczeństwa, ogród jest zamykany na noc). Stowarzyszenie odpowiada za stały program bezpłatnych i ogólnodostępnych wydarzeń, który jest podzielony na tygodnie, m.in. warsztaty z majsterkowania, ogrodnicze, edukacyjne, kulinarne, plastyczne czy giełdy przetworów. Odbyło się kilka edycji otwartego letniego kina plenerowego, ogród był też bazą dla wydarzeń związanych z historią dzielnicy (np. wycieczki z przewodnikiem – we współpracy z Fundacją Otwarta Strefa Kultury). Przestrzeń ta gości podobne inicjatywy przynajmniej raz w miesiącu.

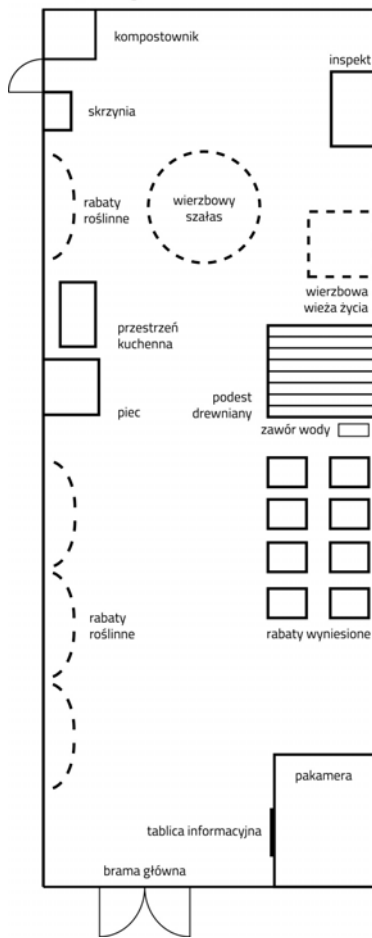
Stowarzyszenie pozyskało kilkakrotnie dofinansowania z funduszy Wydziału Kultury Urzędu Miasta Poznań. Środki wykorzystano na organizację eventów integrujących lokalną społeczność oraz na budowę infrastruktury ogrodniczej. W przyszłości ogród zmieni lokalizację ze względu na planowaną realizację inwestycji w tym miejscu.

źródło zdjęć: https://pl-pl.facebook.com/pg/kolektywkapielisko/about/?ref=page_internal
<http://kolektyw-kapielisko.tumblr.com>

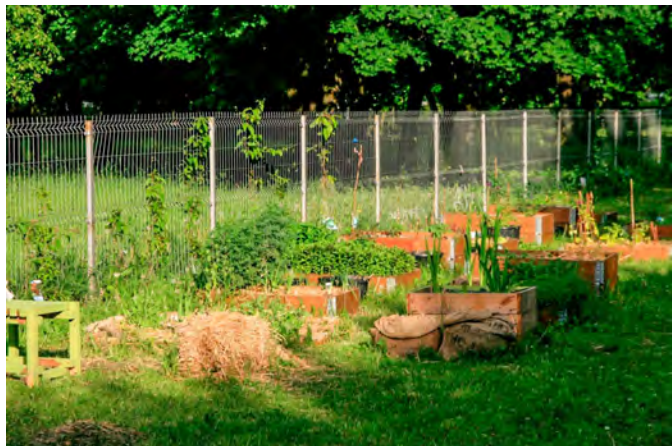

Fot. Kolektyw Kąpielisko

mapa ogrodu

Rys. Kolektyw Kąpielisko

Fot. Kolektyw Kąpielisko

Fot. Kolektyw Kąpielisko

Fot. Kolektyw Kąpielisko

Ogród Społeczny „Mozaika” na Osiedlu Czecha [Poznań]

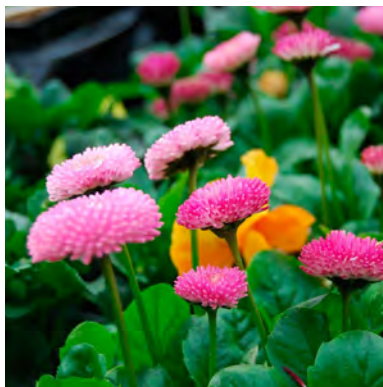
Ogród społeczny „Mozaika” powstał w 2017 r. we współpracy Spółdzielni Mieszkaniowej Osiedla Młodych oraz firmy wydawniczej Abrys dla Środowiska. Stworzenie koncepcji ogrodu społecznego o powierzchni ok. 100 m² zostało połączone z 6. edycją Konkursu „Inspiracje w przestrzeni” organizowanego przez magazyn „Zieleń Miejska”. Jest to więc przykład udanej współpracy kilku bardzo odmiennych podmiotów.

O zagospodarowanie ogrodu zadbali sami mieszkańcy osiedla, dzieci z okolicznych szkół i przedszkoli oraz grupy seniorów. W ten sposób miejsce to stało się otwartą przestrzenią publiczną dedykowaną mieszkańcom, a przede wszystkim – przez nich utrzymywaną. Co istotne, użytkownicy wspólnie korzystają z wypracowanych plonów. Pozytywnym rezultatem jest zauważalne zjednoczenie lokalnej społeczności wynikające ze współpracy dla wspólnej idei.

źródło zdjęć: https://www.facebook.com/pg/OgrodSpolecznynaOsiedluCzecha/about/?ref=page_internal

Fot. M.Mastowska-Bandos, Archiwum Abrys

Fot. M.Mastowska-Bandos, Archiwum Abrys

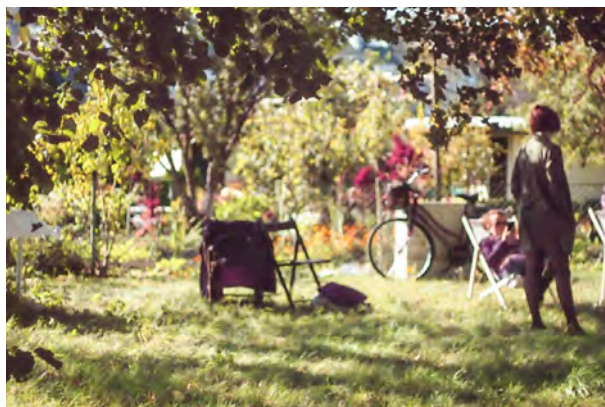
Fot. M.Mastowska-Bandos, Archiwum Abrys

Fot. M.Mastowska-Bandos, Archiwum Abrys

Fot. Jerzy Wypych

Fot. Artur Miściorak

Fot. Artur Miściorak

Fot. Artur Miściorak

Ołbiński Ogród Otwarty (Wrocław)

Ołbiński Ogród Otwarty znajduje się przy ul. Reja 65, za budynkiem ROD Westerplatte (działka na tę inicjatywę została udostępniona bezpłatnie przez Zarząd ROD). Powstał w 2016 r. dzięki wsparciu Programu Mikrogranty ESK – jako inicjatywa Rady Osiedla Ołbin (opiekuna) i jednego z mieszkańców (zarządzającego). Ogród jest otwarty w ciągu dnia i dostępny dla wszystkich chętnych.

Prace ogrodowe połączone ze wspólnym wypoczynkiem oraz różnorodne wydarzenia mają tu miejsce zwykle do końca października. Organizowane były dotąd m.in. warsztaty malarskie, pikniki, spacerunki i biegi przez ogrody, realizacja muralu-planu ogródków działkowych.

Fot. Jerzy Wypych

źródło zdjęć: <https://pl-pl.facebook.com/OlbinskiOgrodOtwarty/>

Ogrody przy instytucjach pożytku publicznego [np. Młodzieżowym Domu Kultury, Centrum Aktywizacji i Integracji Społecznej, Ośrodka terapeutycznym]

Ogród społeczny przy Centrum Aktywizacji i Integracji Społecznej „Centrum Reduta” [Gdańsk]

Ogród społeczny został założony w 2015 roku przy Centrum Aktywizacji i Integracji Społecznej „Centrum Reduta” w Gdańsku. Centrum prowadzone jest przez Towarzystwo Profilaktyki Środowiskowej „Mrowisko”.

Towarzystwo „Mrowisko” jest organizacją pozarządową założoną w 1993 roku przez grupę terapeutów. W roku 2009 uzyskali status Organizacji Pożytku Publicznego. Pomoc dzieciom i młodzieży w trudnej sytuacji życiowej to ich główny cel. Zajmują się profilaktyką środowiskową, w szczególności profilaktyką uzależnień, a także promocją zdrowia i aktywności społecznej.

Do urządzenia ogrodu zastosowano rozwiązania proekologiczne (np. plastikowe butelki zrecyklingowane jako doniczki). Ogród ma zastosowanie wychowawczo-edukacyjne szczególnie dla podopiecznych Towarzystwa, którzy współtworzyli i utrzymują to miejsce. „Ogród powstał na terenie administrowanym przez naszą placówkę, z myślą o mieszkańcach i dla mieszkańców, przy ich współudziale, a także z myślą o łączeniu pokoleń i integracji międzyludzkiej”².

² źródło: <http://docplayer.pl/59673188-Tu-tez-bedzie-lepiej-organizacyjno-prawne-kompendium-tworzenia-inicjatyw-lokalnych-na-przykladzie-budowania-ogrodow-spoecznych.html>

źródło zdjęć: https://www.facebook.com/pg/reduta.centrum/photos/?tab=album&album_id=135999943109475

Fot. Towarzystwo Profilaktyki Środowiskowej „Mrowisko”

Fot. Towarzystwo Profilaktyki Środowiskowej „Mrowisko”

Fot. Towarzystwo Profilaktyki Środowiskowej „Mrowisko”

Fot. Towarzystwo Profilaktyki Środowiskowej „Mrowisko”

Fot. Towarzystwo Profilaktyki Środowiskowej „Mrowisko”

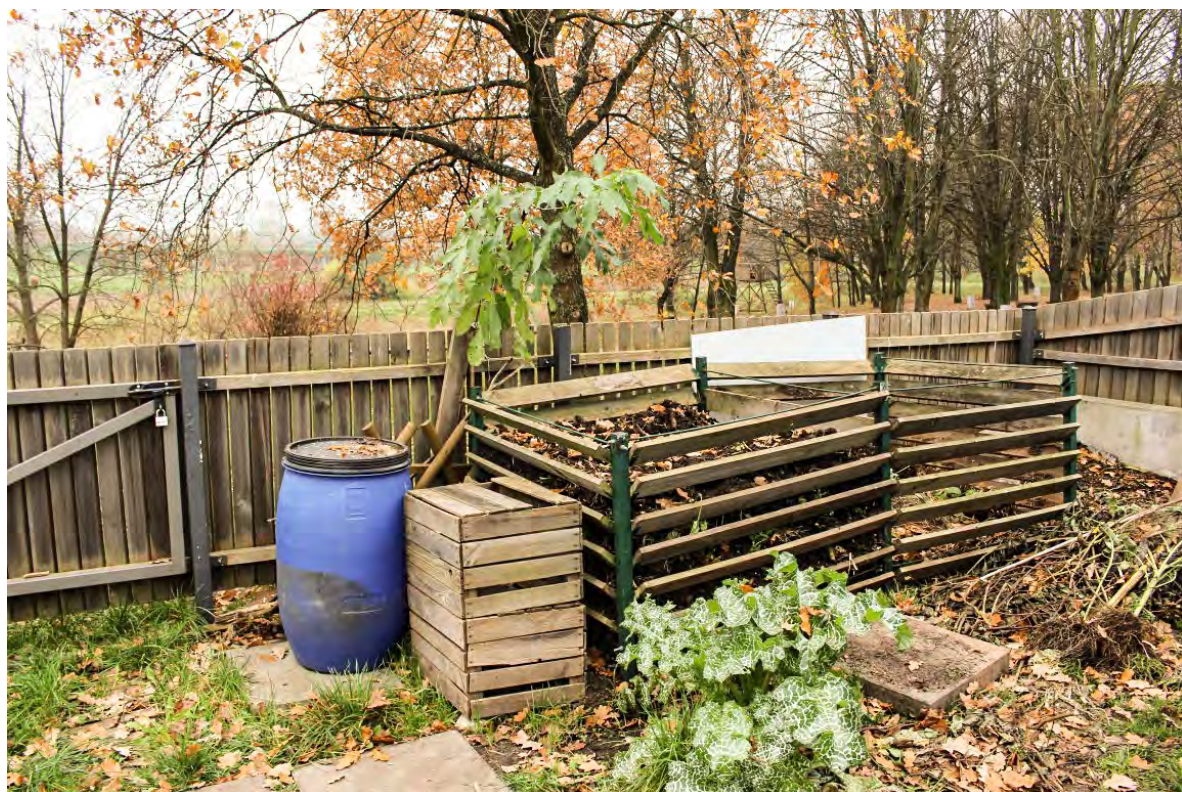
Fot. Towarzystwo Profilaktyki Środowiskowej „Mrowisko”

Wspólny Ogród przy Służewskim Domu Kultury (Warszawa)

Został założony na działce gminnej w sąsiedztwie miejskiego placu zabaw i siedziby Domu Kultury – inicjatora i operatora ogrodu. Korzystają z niego przede wszystkim okoliczni mieszkańcy. Finansowanie na uruchomienie tego miejsca pozyskano głównie z programów miejskich.

Ogród jest ogrodzony, ale otwarty dla wszystkich chętnych. Jego przestrzeń zorganizowano tak, aby umożliwiała przekrojowe inicjatywy zarówno dla najmłodszych, jak i dorosłych ogrodników: zaopatrzone jest w przyłączy wody, drewniane ławki ze stołem do prac i zadaszeniem, kompostownik, gliniany piec do chleba, dwa inspekty i wydzielone grządki dla roślin użytkowych. Co miesiąc w okresie wegetacyjnym organizowane są różnego rodzaju wydarzenia plenerowe, m.in. wspólne nasadzenia, spotkania przyrodnicze dla dzieci, zajęcia ogrodnicze (praktyczne i teoretyczne), wypieki chleba czy zajęcia kulinarne z wykorzystaniem plonów z ogrodu.

Ze względu na duże zainteresowanie lokalnej społeczności, w kolejnych latach planowane jest jego rozszerzenie o kolejną część działki, na której obecnie funkcjonują mobilne „grządki” w torbach do sadzenia roślin.

Fot. Emilia Grotowska, Wrocławska Rewitalizacja

Fot. Emilia Grotowska, Wrocławska Rewitalizacja

Fot. Emilia Grotowska, Wrocławska Rewitalizacja

Fot. Emilia Grotowska, Wrocławska Rewitalizacja

Praski Ogródek Sąsiedzki Domu Kultury Praga (Warszawa)

Ogród powstał przy współpracy instytucji (Domu Kultury Praga) oraz prywatnego przedsiębiorcy (właściciela pizzerii). Zlokalizowany jest na zapleczu lokalu, w sąsiedztwie stałego ogródka gastronomicznego – pizzeria korzysta ze wzmożonego ruchu i uporządkowanej przestrzeni (uprzednio dość zaniedbanej), w zamian oferując dostęp do wody i prądu oraz możliwość użytkowania wydierżawionego gruntu.

Ogród założony został w 2015 r. i zajmuje powierzchnię ok. 500 m². Jest wyposażony w dwadzieścia skrzyń oraz meble z europalet. Przestrzeń jest ogólnodostępna od kwietnia do listopada od 10.00 do 23.00. Użytkownikami są mieszkańcy, głównie rodziny z dziećmi i seniorzy. Dom Kultury organizuje tu imprezy plenerowe, spotkania z seniorami, wydarzenia kulturalne. Projekt został sfinansowany m.in. z programu Grundtviga, z Warszawskiego Programu Edukacji Kulturalnej, z budżetu Domu Kultury oraz dzięki wsparciu sponsorów – sklepów ogrodniczych.

https://www.facebook.com/pg/praskiogródeksąsiedzki/photos/?tab=album&album_id=503836086440866

Fot. Dom Kultury Praga w Warszawie

Fot. Dom Kultury Praga w Warszawie

Fot. Dom Kultury Praga w Warszawie

Fot. Dom Kultury Praga w Warszawie

Miniarboretum Partytury Emocji przy Stowarzyszeniu Bądź z Nami [Będzin]

Ogród otwarty został w 2015 r. w przestrzeni dedykowanej terapii zajęciowej z inicjatywy jednego z terapeutów pracowni przyrodniczo-ogrodniczej. Na potrzeby jego założenia nawiązano współpracę z Powiatowym Zespołem Doradztwa Rolniczego w Będzinie, kilkoma firmami sponsorującymi, ale też z wieloma osobami prywatnymi chętnymi do zaangażowania się we wspólną inicjatywę.

Prowadzane tu obecnie przez Stowarzyszenie warsztaty mają na celu poprawę sprawności i samodzielności osób z różnymi niepełnosprawnościami. Miejsce to ma charakter sensoryczny i hortiterapeutyczny. Oddziałuje na wszystkie zmysły – służą temu m.in. drewniane dzwoneczki, wielobarne rośliny ozdobne i jadalne. W ogrodzie znajdują się też edukacyjne tabliczki opisujące rośliny.

źródło zdjęć: https://www.facebook.com/pg/Warsztaty-Terapii-Zaj%C4%99ciowej-przy-Stowarzyszeniu-Badz-z-Nami-865015466873629/photos/?tab=album&album_id=865033146871861

Fot. Aleksandra Walkowicz

Fot. Aleksandra Walkowicz

Fot. Aleksandra Walkowicz

Fot. Aleksandra Walkowicz

Ogrody dla mieszkańców inicjowane przez operatora zewnętrznego

Ogród Społeczny Węzłowiec (Siemianowice)

Ogród usytuowany jest na osiedlu wielorodzinnym, między budynkami, obok boiska sportowego. Liczy ok. 800 m². Powstał w 2016 r. dzięki finansowaniu miasta jako wspólna inicjatywa mieszkańców i urzędników – projekt został wypracowany w ramach konsultacji, w których uczestniczyli również przedstawiciele lokalnej spółdzielni mieszkaniowej. Miejsce zostało ogrodzone i wyposażone m.in. w altankę na narzędzia, kompostownik, zbiornik na deszczówkę, skrzynie na rośliny i domek dla owadów. Dysponuje przyłączem wody, a koszty eksploatacyjne pokrywa miasto.

Teren jest ogólnodostępny, otwierany rano i zamykany o zmierzchu – ogrodnicy wybierają na roczną kadencję lidera, który dba o porządek i zabiega o dodatkowe źródła finansowania na rozwój ogrodu. Lokalni przedsiębiorcy wspierają inicjatywę, oferując ulgi w zakupie materiałów ogrodniczych czy nieodpłatny dostęp do bezprzewodowego internetu. Ogród pełni rolę miejsca integracji i budowania sieci sąsiedzkich – w jego prowadzenie na stałe zaangażowanych jest ponad dwadzieścia osób.

źródło zdjęć: https://www.facebook.com/pg/OgrodSpoleczynaWezlowcu/about/?ref=page_internal

Fot. Marcin Dylus

Fot. użytkownicy ogrodu społecznego na Węzłowcu

Nadodrzański Ogród Spółeczny (Wrocław)

Inicjatorem i koordynatorem projektu jest Wrocławska Rewitalizacja. W jego realizacji pomogło Miasto Wrocław i sponsorzy: Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o. i UTZ Group Polska, którzy wyposażyli przestrzeń m.in. w kontener magazynowy, meble i narzędzia oraz skrzynie ogrodowe.

Ogród zorganizowany został na skwerze otoczonym kamienicami na XIX-wiecznym, zabytkowym osiedlu, na gruncie gminnym. Nasadzenia to głównie rośliny ozdobne i zioła rosnące w skrzyniach. Taka podwyższona forma „grządek” i brak konieczności prac w gruncie zachęca do prac m.in. seniorów czy osoby z ograniczeniami ruchowymi.

Do dyspozycji użytkowników przygotowano narzędzia ogrodnicze i pakiet umożliwiający organizację wydarzeń: leżaki, namioty ogrodowe, stoły i ławy – niezbędnego wyposażenia do prac w terenie jak i przy organizowaniu różnych wydarzeń, festynów, spotkań sąsiedzkich. Odbyły się tu już m.in. odczyty i warsztaty florystyczne w ramach Europejskiej Nocy Literatury, potańcówki, Dzień Pieroga, Noc Nadodrza. Na skwerze oprócz ogrodu zrealizowane zostały też inne projekty z udziałem społeczności lokalnej – m.in. Mozaika Nadodrza.

Źródło: Wrocławska Rewitalizacja

Źródło: Wrocławska Rewitalizacja

Źródło: Wrocławska Rewitalizacja

Ogród Le Jardin De La Felicite (Paryż)
Fot. Alain Mercier
Źródło: <http://www.jardin-de-la-felicite.fr/association.htm>

Ogrody społeczne zagranicą

Ogrody w innych krajach różnią się od tych, które znamy z polskich miast. Wpływa na to cała paleta czynników – od kultury i obyczajowości, przez rozpowszechnienie konkretnych modeli dla takiego rodzaju inicjatyw, aż po uwarunkowania formalno-prawne.

Idea miejskiego ogrodnictwa jest obecna na całym świecie. Ogromną popularność zyskała w miastach takich jak Montreal, Quebec, Paryż czy Berlin, gdzie podejmuje się rozliczne działania na rzecz integracji lokalnych społeczności – za tym idzie odpowiedni „grunt” dla kolejnych inicjatyw wzmacniających poczucie wspólnoty. Propozycja wspólnej uprawy ziemi, a tym samym tworzenia sąsiedzkiego miejsca spotkań – wpisuje się w szeroki wachlarz projektów angażujących mieszkańców miast.

Ogrody społeczne

Ogród Le Potager des Oiseaux [Paryż]

Ogród został założony w 2004 r na przestrzeni 120 m² na nieużytku we wnętrzu kwartału zabudowy. Powstał z inicjatywy stowarzyszenia ogrodników przy wsparciu Rady Osiedla Temple, a jego zagospodarowaniem zajął się Serwis Przestrzeni Zielonych miasta Paryża.

Składa się z 10 prostokątnych parceli podzielonych na 3 grządki o powierzchni 1m² każda. Uruchomiono dodatkowo ogród na dachu altanki, są również miniogrody japońskie prowadzone i utrzymywane przez społeczność japońską. Do dyspozycji są stoły i krzesła.

Użytkownikami są głównie mieszkańcy i członkowie Rady Osiedla, którzy zawiązali na potrzeby prowadzenia ogrodu stowarzyszenie (liczące ok. 40 osób). Ogród funkcjonuje jednakże kolektywnie: dwie parcele są przypisane przedszkolom i szkołom, 27 innych pozostałych działek posiada roczny program nasadzeń (wywieszony przy wejściu).

Jest to miejsce spotkań, wspólnego gotowania czy warsztatów ogrodniczych. Lokalni artyści urządzają tu ekspozycje malarstwa i rzeźby, organizowane są wernisaże i koncerty.

Fot. Potagerdesoiseaux
<http://www.jardinons-ensemble.org/spip.php?article42>
<http://potagerdesoiseaux.blogspot.com/>

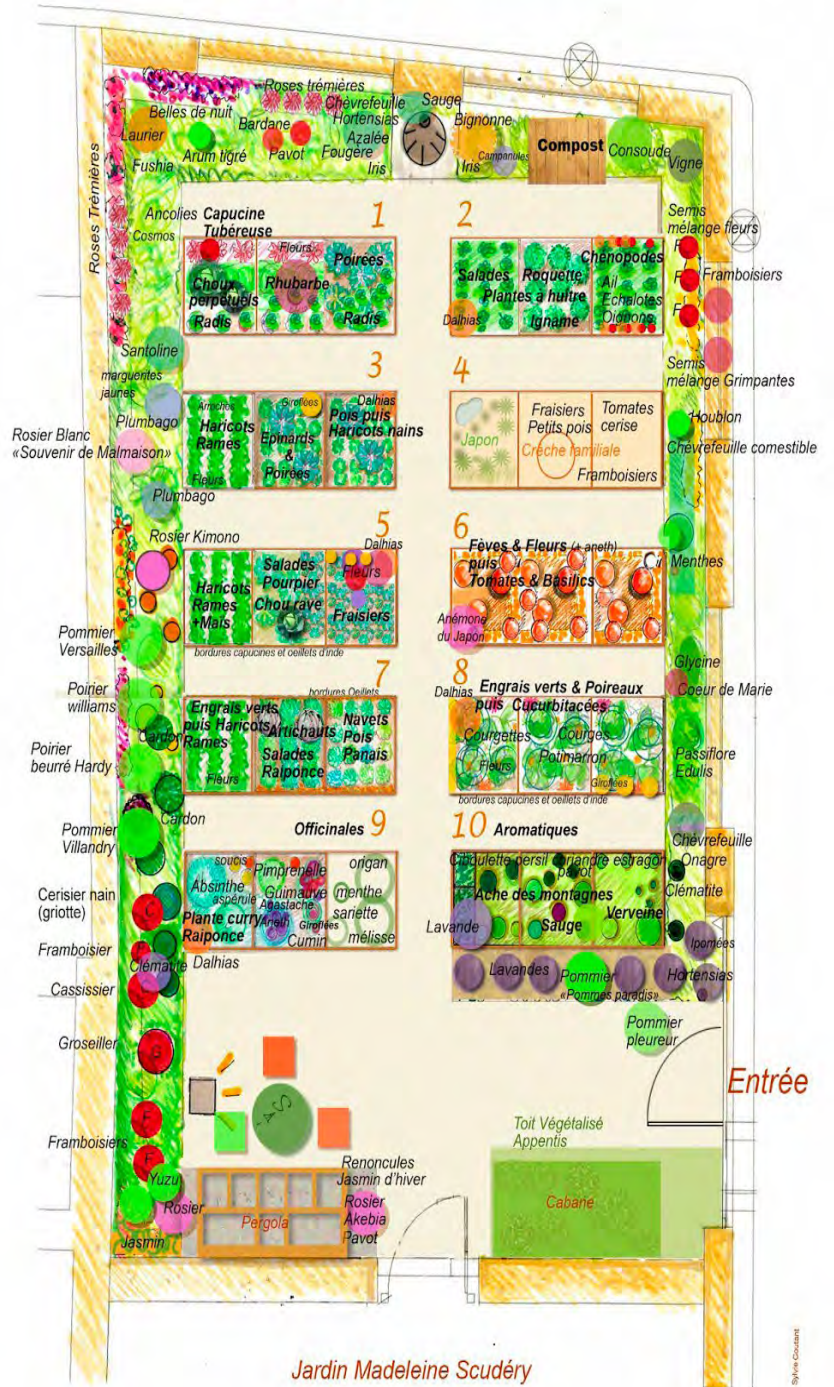

Fot. Potagerdesoiseaux
<http://www.jardinons-ensemble.org/spip.php?article42>
<http://potagerdesoiseaux.blogspot.com/>

Le Potager des Oiseaux

Plan Mars 2014

Jardin Madeleine Scudéry

Plan ogrodu
 źródło: <http://www.jardinons-ensemble.org/spip.php?article42>
<http://potagerdesoiseaux.blogspot.com/>

Ogród Le Poireau Agile (Paryż)

Ogród jest częścią powstałego w 2005 r. Parku Villemin, zlokalizowanego w pobliżu kanału Saint-Martin. Na początku całkowita powierzchnia uprawna ogrodu wynosiła 135 m² i podzielona była na 35 działek o powierzchni od 2 do 6 m², obecnie ogród oferuje 50 działek o łącznej powierzchni ok. 220 m². Działki uprawiane są zbiorczo lub indywidualnie (przez jednego lub więcej przypisanych do danej działki ogrodników).

Jest to miejsce integracji lokalnej społeczności, ogrodniczego eksperymentowania, przestrzeń dla edukacji i wymiany międzypokoleniowej, upowszechniania ekologicznych rozwiązań. Odbywają się tu działania o charakterze sąsiedzkim, ale też typowo kulturalne i artystyczne. Stowarzyszenie, które zarządza ogrodem, Ville Mains Jardins, utworzyło już w 2010 r. pedagogiczny ogród pszczeli w szpitalu Saint-Louis – podobną społeczną inicjatywę w formule pasieki.

Fot. Jardin Partagé. Ville Mains Jardins, Square Villemin, Paris 10e
źródło: <http://www.jardinons-ensemble.org/spip.php?article176>

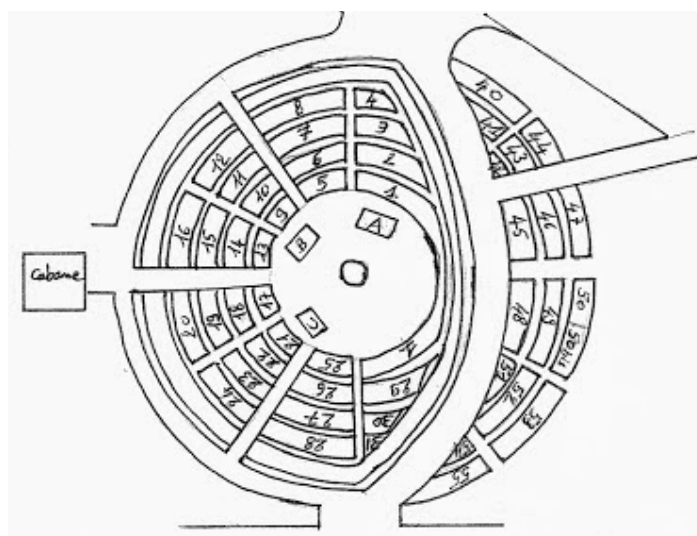
Fot. Jardin Partagé. Ville Mains Jardins, Square Villemin, Paris 10e
źródło: <http://www.jardinons-ensemble.org/spip.php?article176>

Fot. Jardin Partagé. Ville Mains Jardins, Square Villemin, Paris 10e
źródło: <http://www.jardinons-ensemble.org/spip.php?article176>

Fot. Jardin Partagé. Ville Mains Jardins, Square Villemin, Paris 10e
źródło: <http://www.jardinons-ensemble.org/spip.php?article176>

Plan ogrodu
źródło: <http://www.jardinons-ensemble.org/spip.php?article176>

Ogród Le Jardin De La Felicite [Paryż]

Jest to teren o powierzchni 300 m², z czego 120 m² jest przeznaczonych pod uprawę roślin w wyznaczonych prostokątnych parcelach.

Ogród jest otwarty dla mieszkańców. Odbywają się tu spotkania poetyckie, ucztę sąsiedzkie, zapraszane są dzieci z okolicznych szkół (m.in. dzieci głuche i niedosłyszące) oraz osoby starsze z wnukami.

Zarządcą ogrodu jest stowarzyszenie działające pod nazwą "Przyjaciele ogrodu de la Felicite". Do głównych działań stowarzyszenia należy:

- zarządzanie ogrodem społecznym, aktywizowanie ogrodników i mieszkańców,
- organizowanie działań edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska,
- ogrodnicze szkolenia know-how w zakresie ogrodnictwa,
- rozwój partnerstwa dedykowanego ogrodnictwu miejskiemu - współpraca ze szkołami, stowarzyszeniami, domami emerytów (w rejonie Allera-y-Procession).

Fot. Alain Mercier
źródło: <http://www.jardin-de-la-felicite.fr/association.htm>

Fot. Alain Mercier
źródło: <http://www.jardin-de-la-felicite.fr/association.htm>

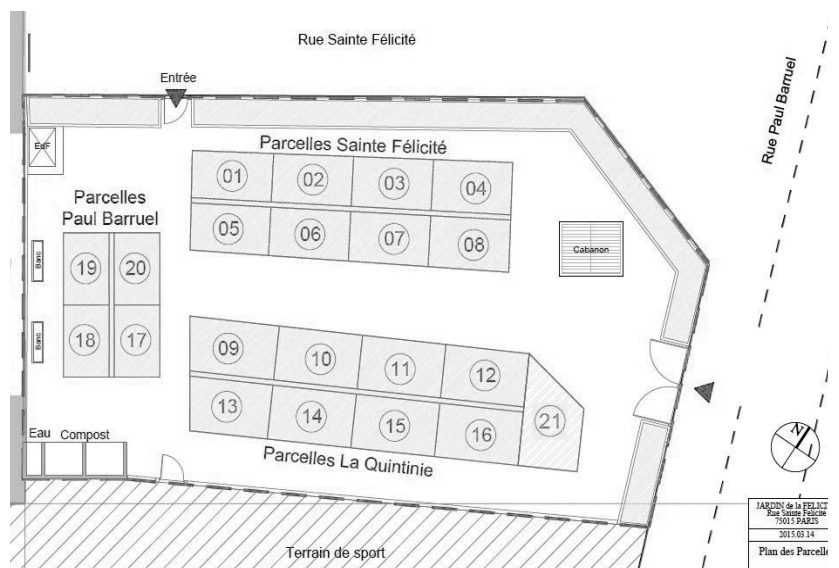
Fot. Alain Mercier
źródło: <http://www.jardin-de-la-felicite.fr/association.htm>

Fot. Alain Mercier
źródło: <http://www.jardin-de-la-felicite.fr/association.htm>

Fot. Alain Mercier
 źródło: <http://www.jardin-de-la-felicite.fr/association.htm>

Plan ogrodu
 źródło: <http://www.jardin-de-la-felicite.fr/association.htm>

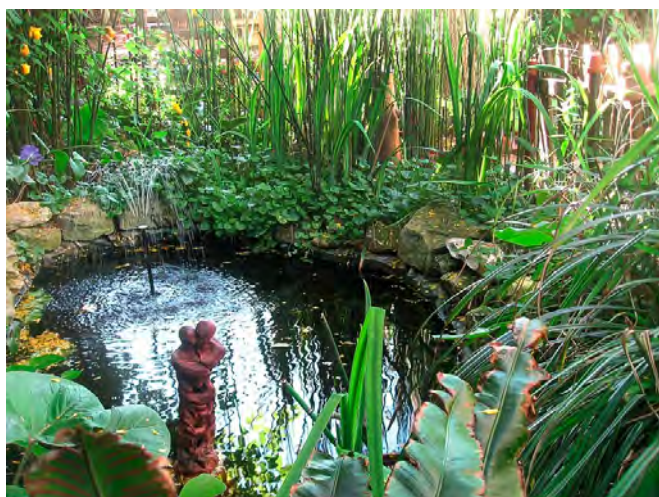
Ogród Leroy Sème [Paryż]

Ogród zarządzany jest przez dedykowane mu stowarzyszenie, które propaguje ideę miejskiego ogrodnictwa. Teren podzielony jest na wydzielone parcele. Uprawiane są tu zarówno rośliny ozdobne, jak i użytkowe.

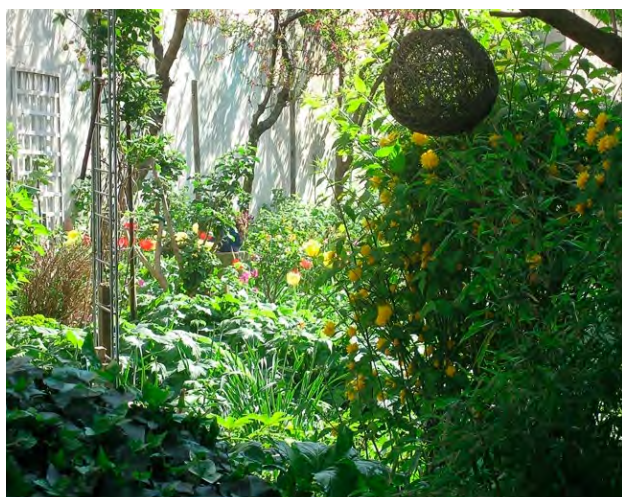
Głównym założeniem organizacyjnym jest otwartość - każdy chętny może włączyć się we współtworzenie ogrodu. Poza codziennymi pracami pielęgnacyjnymi, oficjalne spotkania odbywają się w weekendy, a w każdą trzecią niedzielę miesiąca można spotkać członków zarządu i zarejestrować się jako ogrodnik wspólnoty na okres 1 roku. Istnieje też możliwość zwiedzania miejsca, rozmowy z ogrodnikami czy wymiany wiedzy i doświadczeń.

Fot. Dominique Renoux/Leroy Sème
Źródło: <http://leroyseme.canalblog.com/>

Fot. Dominique Renoux/Leroy Sème
Źródło: <http://leroyseme.canalblog.com/>

Fot. Dominique Renoux/Leroy Sème
Źródło: <http://leroyseme.canalblog.com/>

Fot. Dominique Renoux/Leroy Sème
Źródło: <http://leroyseme.canalblog.com/>

Fot. Dominique Renoux/Leroy Sème
Źródło: <http://leroyseme.canalblog.com/>

Fot. Jardin Nomade, 48 Rue Trousseau, Paris 75011
Źródło: <http://www.jardinons-ensemble.org/spip.php?article690#debut>

Fot. Jardin Nomade, 48 Rue Trousseau, Paris 75011
Źródło: <http://www.jardinons-ensemble.org/spip.php?article690#debut>

Ogród Nomade [Paryż]

Jest to mały ogród otwarty dla lokalnej społeczności zarządzany przez Stowarzyszenie dzielnicy Saint-Bernard. Został podzielony na nieduże parcele oddawane pod opiekę poszczególnych ogrodników, część z nich dedykowana jest również okolicznym szkołom i przedszkolom. Co istotne, przestrzennie ogród jest dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.

W życie ogrodu angażuje się wiele środowisk lokalnych, organizując wolontariacko wydarzenia i spotkania, np. działania twórcze dla dzieci z artystami zmierzające do upiększania wspólnej przestrzeni.

Fot. Jardin Nomade, 48 Rue Trousseau, Paris 75011
Źródło: <http://www.jardinons-ensemble.org/spip.php?article690#debut>

Fot. Jardin Nomade, 48 Rue Trousseau, Paris 75011
Źródło: <http://www.jardinons-ensemble.org/spip.php?article690#debut>

Fot. Jardin Nomade, 48 Rue Trousseau, Paris 75011
Źródło: <http://www.jardinons-ensemble.org/spip.php?article690#debut>

Miejski ogród warzywny Prinzessinnengarten Kreuzberg [Berlin]

Od 2009 r. organizacje pozarządowe przy wsparciu lokalnej społeczności założyły i prowadzą w miejscu dawnego nieużytku zielono-warzywny ogród. Ponadto działa tu kawiarnia, której menu bazuje na plonach ogrodu, a zyski ze sprzedaży współfinansują utrzymanie całej inicjatywy.

Uprawa ma mobilny charakter – „grządki” zostały urządzone w specjalnych torbach oraz recynglowych skrzynkach i pojemnikach umożliwiających stosunkowo łatwe przeniesienie inicjatywy. Stosowane rozwiązania i metody są zgodne z zasadami rolnictwa ekologicznego.

Osoby angażujące się w pielęgnację otrzymują rabat na dania oferowane w menu kawiarni. Taka formuła zachęty do działania realizuje cel założycieli ogrodu: promowanie ochrony przyrody i krajobrazu, ochrona środowiska i wzmacnianie aktywności i postaw ekologicznych mieszkańców. W ogrodzie odbywają się kursy i szkolenia ogrodniczo-dietetyczne, projekty edukacyjne i działania partycypacyjne.

Fot. Marco Clausen

Źródło: <https://www.flickr.com/photos/39367406@N04/sets/72157639004217645/show/with/11566383946/>

Fot. Marco Clausen

Źródło: <https://www.flickr.com/photos/39367406@N04/sets/72157639004217645/show/with/11566383946/>

Fot. Marco Clausen

Źródło: <https://www.flickr.com/photos/39367406@N04/sets/72157639004217645/show/with/11566383946/>

Fot. Joanna Wilgorska
Źródło: <https://www.mauergarten.net/galerie-2>

Fot. Joanna Wilgorska
Źródło: <https://www.mauergarten.net/galerie-2>

Fot. Joanna Wilgorska
Źródło: <https://www.mauergarten.net/galerie-2>

Fot. Michael Becker
Źródło: <https://www.mauergarten.net/galerie-2>

Ogród Mauergarten (Berlin)

Ogród został założony w Mauerparku (Parku Muru) w 2012 r. z inicjatywy Stowarzyszenia Mauergarten e.v. i jest miejscem jego działań. Ideowo ogród łączyć ma kultury i środowiska przez użytkowanie wspólnej przestrzeni – nazwa „Mauerpark” wywodzi się od Muru Berlińskiego, który stał w tym miejscu do 1989 r. i stanowił granicę pomiędzy wschodnim i zachodnim Berlinem. Jest to więc symboliczne miejsce pozytywnych zmian i „łagodzenia obyczajów” – służące edukacji i rozwojowi. W tym wymiarze, ogród działa na rzecz lokalnej tożsamości i jedności, jest otwarty na wszystkie narodowości, statusy społeczne, wyznania czy poglądy polityczne.

Uprawiane są tu głównie warzywa i zioła, organizowane są też integrujące wydarzenia o bardzo różnorodnym charakterze: wieczory filmowe, festyny sąsiedzkie, warsztaty i szkoły ogrodnicze. Ogród prowadzony jest w sposób ekologiczny, z poszanowaniem zasobów naturalnych: ziemi, wody, bez sztucznych nawozów.

Stowarzyszenie wspierane jest przez sponsorów, zaprasza do zaangażowania profesjonalnych ogrodników i botaników. Współpracuje z innymi organizacjami zarówno na polu organizacyjnym, jak i wymiany doświadczeń.

Ogród społeczny Basile-Patenaude-Montreal [Montreal]

Ogród powstał w latach 80. na gruncie dzierżawionym od gminy, w obrębie osiedla mieszkaniowego Proviso, gdzie stawia się duży programowy nacisk na rozwój miejskiej agrokultury. Użytkownicy to około stu rodzin, które reprezentują piętnaście określonych wspólnot kulturowych, m.in. młode rodziny z dziećmi (dla których powstał kącik zabaw i edukacji przyrodniczej).

Uprawa prowadzona jest ekologicznie (głównie warzywa i owoce), zorganizowana jest też mała pasieka i mini-farma zwierząt. Idea przyświecająca ogrodowi to tworzenie miejsca produkcji wysokiej jakości żywności, wsparcie dla rodzin, przestrzeń do nauki i zabaw dla dzieci, szkolenia i warsztaty otwarte dla wszystkich zainteresowanych tematyką ogrodniczą i żywieniową.

Fot. Basile-Patenaude
Źródło: https://www.facebook.com/pg/Jardincommunautairebasilepatenaude/about/?ref=page_internal

Fot. Basile-Patenaude
Źródło: https://www.facebook.com/pg/Jardincommunautairebasilepatenaude/about/?ref=page_internal

Fot. Basile-Patenaude

Źródło: https://www.facebook.com/pg/Jardincommunautairebasilepatenaude/about/?ref=page_internal

Fot. Basile-Patenaude

Źródło: https://www.facebook.com/pg/Jardincommunautairebasilepatenaude/about/?ref=page_internal

Fot. Basile-Patenaude

Źródło: https://www.facebook.com/pg/Jardincommunautairebasilepatenaude/about/?ref=page_internal

Ogród społeczny CANTALOUP w Montrealu, Kanada

Ogród społeczny Cantaloup usytuowany jest w dzielnicy Côte-des-Neiges-Notre-Dame-de-Grâce w Montrealu. Jest jednym z pierwszych ogrodów społecznych zrealizowanych podczas akcji społecznej przez organizację pozarządową Action Communiterre złożoną z mieszkańców dzielnicy De Notre-Dame-de-Grâce w ramach tworzenia sieci ogrodów społecznych Victory Garden Network. Ogród został założony w 1997 r. i od tamtej pory wzmacnia więzi społeczne, promuje produkcję zdrowej żywności, wzrost lokalnego bezpieczeństwa żywnościowego, zwiększenie dostępu do zdrowej żywności poprzez zbiorowe ogrodnictwo i miejskie projekty rolne. Organizacja ta stara się również poprzez różne działania podnosić świadomość lokalnej społeczności w temacie znaczenia zbiorowej odpowiedzialności za produkcję i dystrybucję lokalnej żywności w poczuciu sprawiedliwego podziału i zrównoważonego rozwoju. Oprócz wspólnego ogrodnictwa na terenie ogrodów organizowane są zajęcia edukacyjne, warsztaty związane przykładowo z tematyką poszanowania wyprodukowanej żywności, warsztaty w zakresie projektowania i wykonywania terenów zieleni oraz gotowania międzypokoleniowego. Wyprodukowane owoce i warzywa są dzielone pomiędzy ogrodnikami.

Źródło: https://www.facebook.com/pg/Le-Jardin-Cantaloup-1725999021013470/photos/?ref=page_internal

Fot. Irina Grecu

Fot. Irina Grecu

Fot. Irina Grecu

Fot. Irina Grecu

Fot. Santropol Roulant

Źródło: https://www.facebook.com/pg/Le-Jardin-Cantaloup-1725999021013470/photos/?ref=page_internal

Fot. Jasmine Waheed

Źródło: https://www.facebook.com/pg/Le-Jardin-Cantaloup-1725999021013470/photos/?ref=page_internal

Ogród społeczny na dachu siedziby NGO Santropol Roulant (Montreal)

Ogród założony został przez organizację zajmującą się tematyką agrokultury miejskiej i międzypokoleniowej integracji społecznej. Na dachu znajduje się 60 parceli uprawnych ze zbiornikami na wodę deszczową, mała szklarnia, kompostownik i ule. Fasada budynku ozdobiona jest pnączami chmielu i winorośli. Część wyprodukowanej żywności trafia do mobilnej kuchni, która oferuje posiłki okolicznym mieszkańcom.

Społeczne ogrody komunalne

Społeczny ogród komunalny Saint-Bruno de Montarville (Kanada)

Ogród powstał w centrum miasta jako projekt realizowany w ramach polityki rodzinnej. W 2010 r. powołano komitet ogrodników-wolontariuszy, który odpowiada za prawidłowe funkcjonowanie i utrzymanie ogrodów społecznych w mieście. Komitet ogrodów społecznych ściśle współpracuje z miastem, które pomaga w utrzymaniu infrastruktury technicznej na terenie ogrodów. Saint-Bruno składa się z 38 parceli o wymiarach 1,20 m x 3 m. Wyposażony został w altankę na narzędzia, stół piknikowy, kompostownik i małą kawiarnię.

Okres ogrodniczy trwa od maja do października - uczestników obowiązują zapisy, rejestracja jest płatna, a pierwszeństwo mają ogrodnicy kontynuujący uprawę z poprzedniego roku. Zainteresowanie jest ogromne, czego wyrazem jest długa kolejka chętnych. W ogrodzie obowiązuje ogólny regulamin, który narzuca uprawę bez szkodliwych środków i zaleca stosowanie naturalnych nawozów. Roslinność posadzona przez najemcę jest jego własnością - każdy uczestnik zobowiązuje się do prac ogrodniczych przynajmniej raz na 72 godziny.

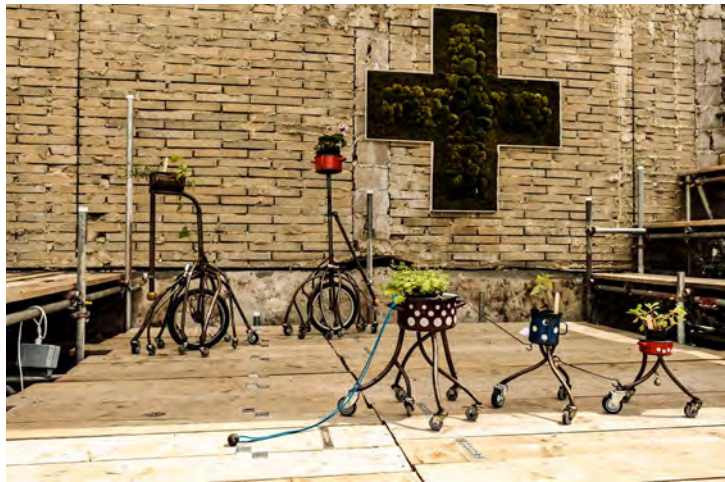
Fot. Ville de Saint-Bruno-de-Montarville
Źródło: <https://www.stbruno.ca/jardin-communautaire>

Fot. Ville de Saint-Bruno-de-Montarville
Źródło: <https://www.stbruno.ca/jardin-communautaire>

Fot. Ville de Saint-Bruno-de-Montarville
Źródło: <https://www.stbruno.ca/jardin-communautaire>

Fot. Mike Massaro
Źródło: <http://www.wayward.co.uk/project/urban-physic-garden>

Fot. Mike Massaro
Źródło: <http://www.wayward.co.uk/project/urban-physic-garden>

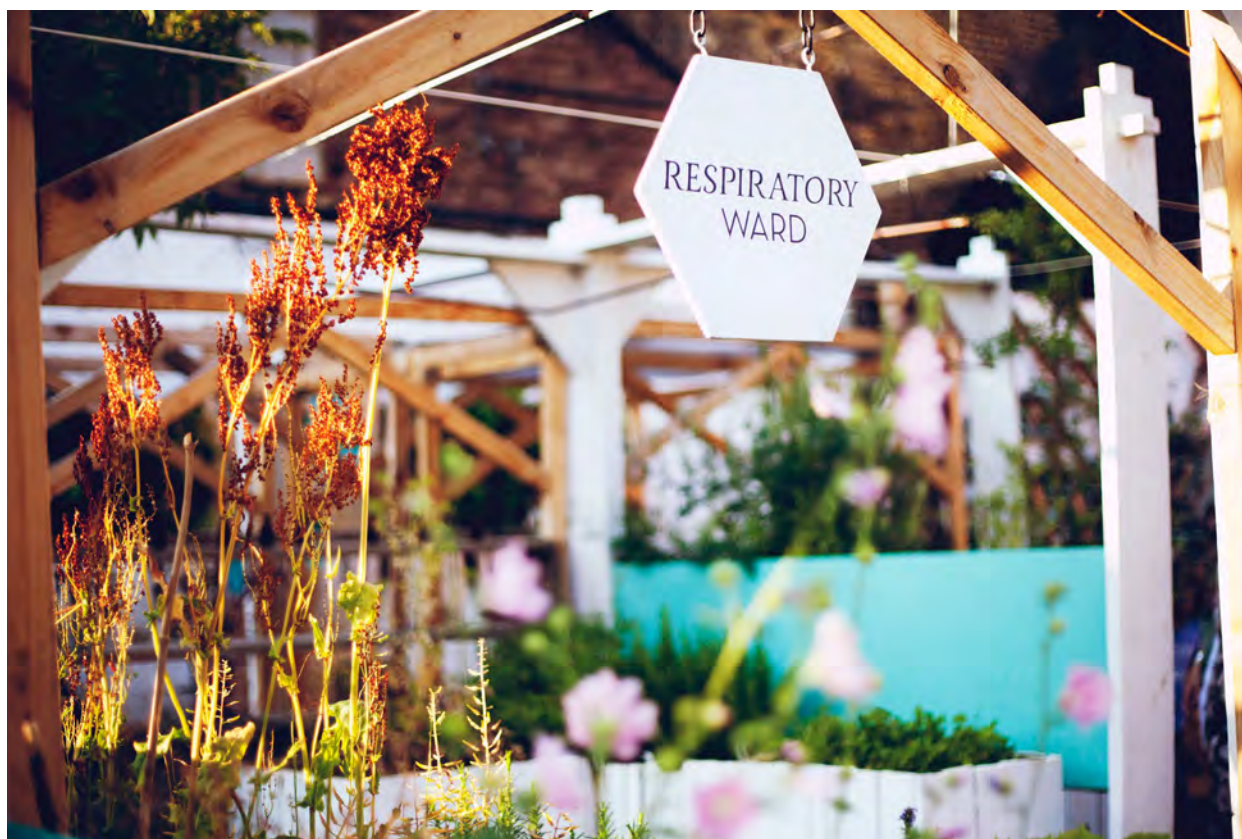
Fot. Mike Massaro
Źródło: <http://www.wayward.co.uk/project/urban-physic-garden>

Ogrody przy instytucjach publicznych (szkoły, szpitale)

Miejski Ogród Fizjoterapeutyczny (Londyn)

Ogród został założony przez organizację pozarządową pod dyrekcją siostr: Dr Melindy Ring i Heather Ring, architekta krajobrazu. Został zaprojektowany i wykonany przez Stowarzyszenie Architektów Krajobrazu Wayward, które od 2006 r. jest pionierem w opracowywaniu nowych metod w gospodarowaniu nieużytkami i opuszczonymi przestrzeniami miast, przekształcając je w "zielone" projekty przy zaangażowaniu lokalnej społeczności.

Ogród jest miejscem żywej medycyny – tworzonym wspólnie przez szpital, aptekę i uczestników-mieszkańców. Uprawiane są głównie rośliny lecznicze (m.in. zioła stosowane były w medycynie niekonwencjonalnej), ale też warzywa – jako element promocji zdrowego odżywiania i walki z otyłością. Plony są używane m.in. do wspomagania leczenia. Idea ogrodu zakłada funkcjonowanie forum wymiany wiedzy o zastosowaniu roślin w lecznictwie. Dzięki sieciowaniu tego rodzaju miejsc z całego Londynu, powstała platforma doświadczeń dla praktyków medycyny wspierana przez artystów, projektantów i ogrodników-pasjonatów.

Fot. Mike Massaro

Źródło: <http://www.wayward.co.uk/project/urban-physic-garden>

Źródło: <http://www.vertcite.ca/agriculture-urbaine/>

Źródło: <http://www.vertcite.ca/agriculture-urbaine/>

Sieć ogrodów edukacyjnych na terenie placówek oświaty [Saint-Laurent, Kanada]

Miejscowość ma rolniczą przeszłość – dawniej stanowiła zaplecze zapasów zbóż dla pobliskiego Montrealu. Organizacja pozarządowa VertCité została utworzona w celu edukacji i promocji wykształconej tu agrokultury przez tworzenie miejskich ogrodów warzywnych i farm, m.in. przy placówkach oświaty.

Oferuje zajęcia ogrodnicze dla uczniów i nauczycieli. Organizacja pomaga tworzyć wydajne i użyteczne przestrzenie, urozmaicające tereny zielone wokół szkół i przedszkoli. Plony rozprowadzane są wśród okolicznych mieszkańców. Sieć ogródów służy wspieraniu aktywności społecznej, promocji postaw proekologicznych i zdrowego odżywiania, ma walor integracyjny, ale również utrzymuje wartości regionalnej agrokultury.

Žródło: <http://www.vertcite.ca/agriculture-urbaine/>

Žródło: <http://www.vertcite.ca/agriculture-urbaine/>

3

Wsparcie i finansowanie ogrodów społecznych

Kiedy powstaje plan założenia ogrodu społecznego, pomysłodawcy stają w obliczu szeregu pytań i decyzji organizacyjnych. Do jednych z kluczowych należy – jak utrzymać taką inicjatywę?

Małe, sąsiedzkie ogródki tworzone i prowadzone przez mieszkańców najczęściej działają dzięki ich własnym składkom, dostarczonym sprzętom czy materiałom. Większe inicjatywy trudno byłoby finansować wyłącznie z oddolnych źródeł – szczególnie kiedy program zakłada np. organizację intensywnego programu wydarzeń albo szerokie wyposażenie miejsca czy bogaty plan nasadzeń.

Dlatego warto przyrzeć się propozycjom miast – konkursom, grantom, programom miejskim – do których można sięgnąć, uruchamiając ogród społeczny. Warto zauważyć, że wiele z nich nie jest dedykowanych stricte miejskiemu ogrodnictwu czy zieleni. Ponieważ jednak ogrody społeczne mogą być narzędziem do realizacji różnorodnych celów (np. edukacyjny, kulturalny czy terapeutyczny), mogą sięgać po dofinansowania z mniej powiązanych z zielenią mechanizmów (np. z obszaru oświaty i kultury czy ochrony zdrowia).

Dla ogrodników – jest to przegląd możliwości, pokazanie przykładowych ścieżek dla poszukiwań finansowania i ich różnorodności. Dla samorządów może to być inspirujące zestawienie narzędzi, które sprawdziły się w innych miastach jako wsparcie dla ogrodów społecznych, a tworzenie których pomaga tworzyć dobry klimat dla inicjatyw mieszkańców.

Wrocław

Wrocławski Budżet Obywatelski (WBO) – budżet partycypacyjny

Od 2013 r. corocznie mieszkańcy mają możliwość decydować o przeznaczeniu części środków publicznych (zarówno przez zgłaszanie projektów, jak i późniejsze głosowanie). Celem jest przede wszystkim aktywizacja, wzmocnienie postaw obywatelskich, poczucia sprawczości i współodpowiedzialności za miasto, zainteresowanie jego problemami, ale również partycypacyjna realizacja zadań publicznych.

W najstarszych edycjach wybierano głównie „twarde” zadania infrastrukturalne (np. remonty i budowa placów zabaw, boisk sportowych, chodników, tras rowerowych, wnętrz podwórzowych, uzupełnianie oświetlenia), natomiast w kolejnych edycjach typowano więcej projektów związanych z terenami zieleni i ochroną środowiska (np. łąka miodna i hotele dla zapylaczy, parki kieszonkowe, zielone instalacje antysmogowe, zielone przystanki) – do takich mogą należeć również ogrody społeczne.

<https://www.wroclaw.pl/budzet-obywatelski-wroclaw/wbo2016/realizacja-projektow-2014>

Program Współorganizacji Projektów mikroGRANTY ESK Wrocław

Cykliczny konkurs przeprowadzany na zasadach naboru w kilku edycjach każdego roku. Można zgłaszać pomysły na działania ze wszystkich dziedzin sztuki, animacji i edukacji kulturalnej oraz aktywizacji społecznej. Jest to program, w którym ogrody społeczne przetarły już sobie drogę – w ramach dotychczasowych edycji uruchomiony został Ołbiński Ogród Otwarty, a w Ogrodzie Społecznym na Placu Społecznym odbyły się warsztaty ogrodnicze i wzniesiona została roślinna instalacja użytkowa.

<http://www.wroclaw2016.pl/mikrogranty>

Wrocławski Fundusz Małych Inicjatyw

Program skierowany jest do NGO i grup nieformalnych. Zmierza do angażowania mieszkańców we Wrocławski Budżet Obywatelski – zakłada wykorzystanie infrastruktury wprowadzonej w przestrzeń miasta przez projekty WBO. Zadania wykonane dotychczas z Funduszu to m.in. kina plenerowe, pikniki integracyjne, rodzinne i edukacyjne, zakładanie ogródków społecznych, miniogródków, warsztaty edukacyjne dedykowane ogrodnictwu, ochronie środowiska, pszczelarstwu, komunikacji, bezpieczeństwu, majsterkowaniu czy tworzeniu mebli miejskich. Za cel stawiały sobie m.in. aktywizację rodzin, promocję alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego, zwiększenie aktywności ruchowej mieszkańców.

<http://www.wfmi.pl/>

Dolnośląskie Małe Granty

Program realizowany przez Dolnośląską Federację Organizacji Pozarządowych. Jego celem jest wzmocnianie postaw obywatelskich, a szczególnie aktywizacja w zakresie rozwiązywania problemów i podnoszenia jakości życia społeczności na poziomie lokalnym. Do programu można zgłaszać zarówno projekty kulturalne, sportowe, turystyczne czy społeczne, jak również ekologiczne i przyrodnicze – w zależności od problemów i potrzeb, na które projekt ma odpowiadać.

<http://www.malegranty.pl/>

Program Zieleni Rozproszonej Zarządu Zieleni Miejskiej we Wrocławiu.

Program ma na celu wsparcie mieszkańców w oddolnym organizowaniu i późniejszym utrzymaniu/pielęgnacji terenów zieleni. Można złożyć wniosek o przydział materiału roślinnego – zaproszony jest każdy mieszkaniec Wrocławia. Można to zrobić dwa razy do roku, załączając zgodę zarządcy, projekt lub choćby szkicowy plan nasadzeń, a także harmonogram przewidywanych prac – od chętnych wymaga się więc przemyślanego działania. Zrealizowane projekty są nadzorowane przez ZZM.

<http://www.zzm.wroc.pl/>

Inicjatywa Lokalna

Inicjatywa lokalna jest to rodzaj umowy partnerskiej między władzami miasta a mieszkańcami. W ramach inicjatywy można uzyskać wsparcie miasta w realizacji działania inwestycyjnego, zgłaszający projekt natomiast zobowiązują się do zaangażowania w jego realizację (przez udział w finansowaniu, pomoc rzeczową lub wkład pracy własnej).

<http://www.bip.um.wroc.pl/sprawa-do-zalatwienia/8627/wspieranie-dofinansowanie-zadan-w-ramach-programu-inicjatyw-lokalnych>

Warszawa

Inicjatywa Lokalna

W ramach Programu mieszkańcy Warszawy we współpracy z Urzędem Miasta zrealizowali do końca 2017r. ponad 40 projektów: pikniki sąsiedzkie, ogródki społecznościowe, remonty podwórek, działania edukacyjne z zakresu ogrodnictwa. Wkład mieszkańców – wnioskodawców może polegać na pracy społecznej, ale też na wkładzie finansowym lub rzeczowym. Ze strony miasta można liczyć np. na materiały, sprzęty, określone usługi czy wsparcie organizacyjne. Uzupełnieniem Programu jest projekt „Warszawa Lokalnie” – bezpłatne wsparcie przez doradztwo, infopunkty, animatorów aktywności lokalnej, wydarzenia etc.

<http://inicjatywa.um.warszawa.pl/lokalna>

Warszawski Program Edukacji Kulturalnej.

Program ma na celu integrację środowisk działających w obszarze edukacji kulturalnej – jak instytucje kultury, pracownie artystyczne, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne czy przedsiębiorcy. W ramach WPEK realizowany jest Fundusz Animacji Kultury 2018 adresowany do dzielnicowych domów kultury oraz bibliotek Warszawy (wsparcie dla projektów rewitalizacji).

Ogród sąsiedzki pod zarządem Domu Kultury Praga Południe (a więc zainicjowany przez instytucję) został sfinansowany z Programu Grundtviga (<http://www.grundtvig.org.pl/>), a funkcjonowanie kontynuuje właśnie w ramach WPEK. (<http://www.wpek.pl/>) i środków własnych, stanowiąc przykład prężnie funkcjonującej inicjatywy ogrodniczej osadzonej przy ośrodku kultury.

http://kulturalna.um.warszawa.pl/prk,17,10121,Fundusz_Animacji_Kultury_2018_na_projekty_rewitalizacyjne_nd....html?locale=pl_PL

PEgaz – Pozaszkolna Edukacja w Warszawie

Projekt ma wspierać działania realizowane przez placówki wychowania pozaszkolnego wspierające wszechstronny rozwój młodych warszawiaków w dziedzinach kultury, sztuki, nauki i sportu. Z tego programu mogą skorzystać m.in. chętni do założenia ogrodu przy placówkach edukacji. Szczegółowe informacje – w Regulaminie Funduszu Animacji Kultury.

<http://edukacja.warszawa.pl/projekty-i-inicjatywy/zaj-cia-mi-dzyszkolne/15543-pegaz-pozaszkolna-edukacja-w-warszawie>.

Budżet partycypacyjny

Program oznacza dla mieszkańców możliwość współdecydowania o części budżetu Warszawy. Każdy mieszkaniec Warszawy może zgłaszać swoje pomysły, a projekty wybrane przez mieszkańców w głosowaniu są realizowane przez miasto. Budżet partycypacyjny w Warszawie cieszy się dużym zainteresowaniem – w ramach programu powstała m.in. pasieka edukacyjna na Wilanowie (<https://www.facebook.com/pasiekaedukacyjna/>). Program jest otwarty na projekty takie jak ogrody społeczne.

<http://twojbudzet.um.warszawa.pl/co-to-jest-bud-et-partycypacyjny>

Zielone Inicjatywy – program Zarządu Zieleni m. st. Warszawy

Jest to cykliczny program wspierający zielen w mieście. Miasto za jego pomocą zachęca mieszkańców do włączenia się we współtworzenie zielonych zasobów. W ramach programu określone zostały projekty, m.in. Zielen i kropka – adresowany do mieszkańców (wkładają swój czas i pracę) i przedsiębiorców (w tym przypadku szkółki ogrodnicze – sponsorują materiał roślinny). Zarząd Zieleni pełni rolę specjalistyczną – inicjuje i koordynuje proces, prowadzi konsultacje, szkolenia, aktywizuje uczestników i włącza w projekt kolejne grupy np. seniorów, uczniów etc.

<http://zzw.waw.pl/2017/09/20/projekt-zielen-i-kropka/?projekt=1&b=75>

Program Bujna Warszawa

Jest to rozbudowany program dedykowany stricte ogrodom społecznym.

Powstał w 2017r. dzięki współpracy Fundacji Pracownia Dóbr Wspólnych z Zarządem Zieleni Miejskiej. Jego celem jest popularyzacja idei ogrodnictwa miejskiego i wsparcie powstawania ogólnodostępnych przestrzeni zieleni zarządzanych społecznie – w różnorodnych formułach organizacyjnych.

Oferuje:

- dostęp do zasobów, m.in. sprzętów, nasion (w ramach OSMO – Otwartego Składu Materiałów Ogrodniczych),
- działania edukacyjne – warsztaty, szkolenia, konsultacje specjalistyczne, ale też wydarzenia integracyjne etc. (w ramach Latającej Szkoły Ogrodników),
- panel szeroko rozumianej współpracy i wymiany działających ogrodów społecznych i Urzędu M.St. Warszawy (m.in. w ramach Rady Ogrodów Społecznościowych).

Dotychczas w ramach Programu założone zostały ogrody m.in. na terenie Rodzinnych Ogródków Działkowych, na nieużytkach, zaniedbanych częściach parków, gruntach gminnych i prywatnych (ogólnodostępnych), przy instytucjach publicznych i centrach aktywności, na otwartych terenach osiedlowych.

<https://www.facebook.com/bujnawarszawa/app/498661133493395/>

<http://bujnawarszawa.pl/>

Wniosek do OSMO: https://docs.google.com/document/d/1L2JhU8vAmW1HCBjdX8YZAphm_W4ahUxXKJ2Z4Y6hx2o/edit

Program Małych Grantów

Program adresowany jest do NGO. Organizacja może zrealizować swój projekt przy 100% finansowaniu ze strony miasta. Wysokość ewentualnego wkładu własnego jest ustalana przez organizację lub jest wynikiem negocjacji z samorządem. Kwota dofinansowania lub finansowania nie może przekroczyć 10 000 złotych. Z Programu założony został ogród Motyka i Stońce Fundacji Dóbr Wspólnych na Jazdowie.

<http://ngo.um.warszawa.pl/male-granty>

Kraków

Program Zarządu Zieleni Miejskiej w Krakowie

Program uruchomiony został w 2018r. Wspiera zakładanie ogrodów społecznych – na wzór projektu Bujna Warszawa. Oferuje pakiety „na start”, w tym pomoc w projektowaniu ogrodu, narzędzia, materiał roślinny oraz konsultacje i szkolenia w zakresie ogrodnictwa. W ramach programu wydano broszurę opisującą etapy zakładania i utrzymania ogrodu społecznego (od znalezienia miejsca, po jego poprawne zaaranżowanie i utrzymanie). W ramach tego programu w przyszłości planuje się uruchomienie Inkubatora Zielonych Inicjatyw wspierającego krakowskich ogrodników grantem finansowym.

<https://zmm.krakow.pl/aktualnosci/419-czym-jest-i-jak-zalozyc-ogrod-spoeczny.html>

Program Aktywności Lokalnej „Azory” Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie

Na osiedlu Azory od 2016 roku powstaje Krakowski Ogród Społeczny. Mieszkańcy wspólnie z partnerami lokalnymi podjęli się stworzenia rekreacyjno-edukacyjnej przestrzeni między budynkami. Ogród jest współfinansowany i współprowadzony z funduszy i zaangażowania wszystkich trzech sektorów. Jest to przykład zastosowania programów typu PAL i międzysektorowej współpracy na potrzeby miejskiego ogrodnictwa.

<https://mops.krakow.pl/instcbj/212712,inst,36206,2458,instcbi.html>

Poznań

Małe Granty z Wydziału Kultury

O grant można się ubiegać w celach m.in. poprawy jakości przestrzeni publicznej, na działania integrujące społeczność lokalną i wzbogacające lokalne życie kulturalne. Takie założenia wpisują się programowo w ogrody społeczne.

Przykładowo, stowarzyszenie Kolektyw Kąpielisko pozyskało kilkakrotnie dofinansowanie z tego źródła. Środki wykorzystano na organizację sąsiedzkich wydarzeń oraz na budowę Ogrodu Społecznego Kolektyw Kąpielisko – na działce dzierżawionej od Miasta.

<http://www.poznan.pl/mim/main/male-granty,p,31157,31358.html>

Siemianowice

Środki miejskie

Możliwe są pozakonkursowe i pozagrantowe starania o finansowanie ogrodów społecznych, jeśli realizują elementy lokalnej polityki. Przykładem są Siemianowice, gdzie ogród powstał w rozbudowanym partnerstwie międzysektorowym jako inicjatywa samorządowa – na ten cel wykorzystano środki miejskie na działania społeczne (ok. 200 000zł), ogród został uruchomiony na gruncie udostępnionym nieodpłatnie przez spółdzielnię mieszkaniową, do współpracy zaproszono lokalne firmy jako sponsorów, miasto opłaca media. Na stałe do społeczności ogrodników zapisanych jest ok. 50 mieszkańców, których wkładem jest praca i poświęcany czas. Ogród jest więc owocem zaangażowania i współpracy różnorodnych podmiotów z sektorów publicznego i prywatnego, spośród których liderem i koordynatorem jest miasto.

<http://www.siemianowice.pl/samorzadz/dokumenty/ogrod-spoleczny.1327/>
https://www.facebook.com/pg/OgrodSpolecznynaWezlowcu/about/?ref=page_internal

Ogólnopolskie

Akcja „Adoptuj pszczołę” Greenpeace

Jest to akcja społeczna o charakterze crowdfundingowym. Zmierza do realizacji projektów ekologicznych na rzecz zapylaczy (zarówno pszczoł miodnych jak i dziko żyjących) i polega na wirtualnych „adopcjach” przez wpłatę składek. Do końca 2017r. udało się postawić 100 hoteli dla owadów w 16 miastach Polski, stworzyć w Warszawie przyjazny owadom ogród społecznościowy z pasieką oraz zrealizować szereg innych projektów, również naukowych.

Jest to propozycja dla chętnych do prowadzenia miejskich pasiek społecznych (np. jako części ogrodu społecznego), tworzenia warunków dla apiterapii etc. – wymaga skonstruowania „pszczelego” programu dla zakładanego ogrodu społecznego lub może wspierać „pszczele” projekty w istniejących ogrodach.

<https://adoptujpszczole.pl/pytania-i-odpowiedzi>

Konkurs LECHSTARTER

LECHSTARTER jest cyklicznym, ogólnopolskim konkursem grantowym wspierającym Polaków w upiększaniu ich otoczenia i tworzeniu przyjaznych miejsc w przestrzeniach publicznych czy wnętrzach podwórzowych. Obejmuje również projekty społeczne integrujące lokalną społeczność. Organizatorem konkursu jest Fundacja Urban Forms. Granty przyznawane są zarówno przez komisję konkursową (jury), jak i przez udział w ogólnopolskim internetowym głosowaniu w trzech różnych kategoriach.

<https://lechstarter.urbanforms.org/>

Konkurs Grantowy Kulczyk Foundation

Konkurs Grantowy Kulczyk Foundation wspiera inicjatywy społeczne, których efektem są trwałe inwestycje infrastrukturalne. Od 2015r. corocznie organizowane są dwie edycje konkursu. Adresowany jest do NGO, spółdzielni, instytucji kultury, przedsiębiorstw społecznych i jednostek samorządu terytorialnego.

<http://kulczykfoundation.org.pl/#projects>

Fundacja KGHM Polska Miedź

Fundacja udziela pomocy finansowej na zasadzie darowizny. Koncentruje się na celach takich jak: organizacja wolontariatu, ekologia i ochrona zwierząt, ochrona dziedzictwa narodowego, działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym lub wspierająca wspólnoty i społeczności lokalne. Tworzenie ogrodów społecznych o charakterze sąsiedzkim wpisuje się w założenia Fundacji.

<http://www.fundacjakghm.pl/web/guest/strona-glowna>

Fundacja Banku Ochrony Środowiska

Fundacja oferuje projekt grantowy Zielona Ławeczka – adresuje go do mieszkańców otwartych osiedli (zarządzanych przez spółdzielnie i wspólnoty) w miastach powyżej 10 tys. mieszkańców. Zarejestrowane zespoły sąsiedzkie mogą zgłaszać do Fundacji projekty zagospodarowania ogólnodostępnego skweru i otrzymać granty w wysokości do 1 200 zł na sadzonki, nawozy, rośliny i tytułową zieloną ławkę. Do końca 2017 roku powstało 65 tego typu ogródków – miejsc sąsiedzkich spotkań.

www.zielonalaweczka.pl

Fundacja BGŻ BNP PARIBAS

Fundacja BGŻ działa na zasadzie wolontariatu zespołowego swoich pracowników i dla ich inicjatyw przeznacza do 25 grantów rocznie. Przedsięwzięcia realizowane przez pracowników opierają się na współpracy wielu podmiotów (Banku BGŻ BNP Paribas, władz lokalnych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, uczniów lokalnych szkół, mieszkańców), a w konsekwencji przyczyniają się do aktywizacji lokalnych społeczności i polepszenia jakości ich życia.

<https://www.bgzbnpparibas.pl/fundacja/dzialalnosc-fundacji/wolontariat-pracowniczy-mozesz-na-mnie-polegac>

Fundacja ING Dzieciom

Fundacja koncentruje się na działaniach na rzecz najmłodszych, ale wspiera również m.in. rozwój lokalnych społeczności. Wolontariusze realizują swoje projekty przy wsparciu finansowym Fundacji i w partnerstwie z organizacjami pozarządowymi oraz miejskimi i gminnymi ośrodkami pomocy społecznej.

<https://www.ingbank.pl/o-banku/odpowiedzialnosc-spoleczna/relacje-ze-spoleczenstwem/fundacja-ing-dzieciom>

Fundacja Kronenberga przy Citi Handlowy

Fundacja wspiera działania w zakresie edukacji i rozwoju lokalnego w ramach Programu Dotacji. Program realizowany jest w formule konkursowej. O dofinansowanie mogą ubiegać się instytucje działające nie dla zysku, m.in. sektor NGO, instytucje oświaty, domy kultury, biblioteki oraz jednostki samorządu terytorialnego działające na rzecz dobra publicznego. Fundacja podejmuje też inicjatywy związane z ekologią, aktywnością studentów w obszarze CSR oraz odpowiada na pojawiające się potrzeby społeczne.

<http://www.citibank.pl/poland/kronenberg/polish/index.htm>

Inne sposoby finansowania

Fundraising / sponsoring / mecenat

Fundraising jest to proces zdobywania funduszy poprzez bezpośrednie zwracanie się po wsparcie do darczyńców: m.in. indywidualnych osób, firm, organizacji dobroczynnych lub instytucji rządowych i samorządowych. Fundusze zbierane są na różnorodne cele – jednorazowo lub w formule stałego wsparcia. W przypadku ogrodów społecznych sponsorami dotychczas były np. centra ogrodnicze, koncerty z nasionami, budowlano-ogrodnicze i meblarskie sieci handlowe, banki, ambasady i in. Inwestorzy mogą udzielić wsparcia w ramach swoich programów lub w zamian za promocję (umieszczanie logotypów, informacji o sponsorze etc.). Przykładem takiej współpracy jest pomoc firmy hodowlano-nasiennej dla warszawskich ogrodów społecznościowych: w ramach fundraisingu blisko 2000 paczek nasion warzyw, kwiatów i ziół zostało dostarczonych do siedziby ogrodu Motyka i Słońce i rozdysponowanych między partnerskimi ogrodami.

<https://instytutfundraisingu.pl/>
<http://poradnik.ngo.pl/fundraising-dla-poczatkujacych>

Crowdfunding

Crowdfunding jest to finansowanie społecznościowe – forma finansowania za pomocą wielu drobnych, jednorazowych wpłat dokonywanych przez osoby zainteresowane konkretnym projektem.

Najczęstszą metodą pozyskiwania takich wpłat jest zarejestrowanie i prezentacja projektu na internetowych platformach crowdfundingowych umożliwiających szybkie wpłaty zdalne. Niekiedy w ramach promocji projektu za udzielenie wsparcia w poszczególnych progach wysokości darczyńcom proponuje się różnorodne „prezenty” – np. wpis na listę darczyńców na pierwszej stronie publikacji wydanej dzięki zbiórce tego rodzaju, gadżety o określonych wartościach

<http://akademiacrowdfundingu.pl/>
Przykładowe platformy crowdfundingowe:
<https://polakpotrafi.pl/>
<https://wspieram.to/>
<https://zrutka.pl/>

Zbiórki publiczne

Założyciele ogrodu społecznego mogą przeprowadzić zbiórkę publiczną. Zbiórka publiczna może być prowadzona po zgłoszeniu do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji i opublikowaniu informacji na Portalu Zbiórek Publicznych – procedura jest bardzo prosta. Można to zrobić w formie papierowej lub elektronicznej. Należy jednak pamiętać o obowiązku rozliczenia po zakończeniu akcji.

<http://www.zbiorki.gov.pl/>

Gdzie po pomoc i poradę? Dla wszystkich:

Nieodpłatna pomoc prawna we Wrocławiu

We Wrocławiu zostało utworzonych 26 punktów doradztwa, w których udzielana jest nieodpłatna pomoc prawna świadczona osobiście przez adwokata lub radcę prawnego, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach przez aplikanta adwokackiego lub radcowskiego.

<http://npp.wroclaw.pl/>

Współpraca z Urzędem

W zakresie indywidualnych pomysłów i potrzeb współpracę nawiązać można z powołanym w 2017 roku Departamentem Zrównoważonego Rozwoju Urzędu Miejskiego Wrocławia (tzw. Zielony Departament).

<https://www.wroclaw.pl/srodowisko/departament-zrownowazonego-rozwoju-urzed-miejski-wroclawia>

Dla organizacji pozarządowych:

Zasady współpracy miasta Wrocławia z organizacjami pozarządowymi

Określone zostały w programach miejskich:

- Wieloletni program współpracy Miasta Wrocławia z organizacjami pozarządowymi w latach 2018 – 2022
 - Program współpracy Miasta Wrocławia z organizacjami pozarządowymi w 2018 r.
- Wśród zapisów ww. programów, z których mogą skorzystać ogrody społeczne, wskazana została współpraca w zakresie ekologii i ochrony zwierząt, m.in:
- wspieranie edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży oraz mieszkańców Wrocławia,
 - ochrona środowiska i przyrody, w tym prawidłowe zagospodarowanie wód opadowych,
 - wspieranie edukacji i wiedzy mieszkańców Wrocławia w zakresie ochrony i pielęgnacji drzew.

<http://bip.um.wroc.pl/artykuly/175/wspolpraca-miasta-z-organizacjami-pozarzadowymi>

Konkursy dla NGO

Aktualizowaną listę oraz informacje o ogłaszanych przez miasto Wrocław konkursach znaleźć można na stronie: <http://wroclaw.ngo.pl/>

Jednostki wspierające organizacje pozarządowe

Wrocławskie Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych Sektor 3

Centrum Sektor 3 prowadzone jest przez Fundację Wspierania Organizacji Pozarządowych UMBRELLA w formule zadania publicznego i jest finansowane z budżetu Gminy Wrocław. Centrum SEKTOR 3 oferuje m.in. szkolenia z zakresu zakładania i funkcjonowania organizacji pozarządowych, doradztwo w zakresie prawa, księgowości, prowadzenia działalności, pozyskiwania funduszy, zarządzania organizacją, budowania wizerunku i promocji. W ofercie stale pojawiają się nowe wydarzenia tematyczne o dużej różnorodności.

<http://www.sektor3.wroclaw.pl/>

Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego

Centrum realizuje zadania w zakresie rozwoju społecznego oraz budowania społeczeństwa obywatelskiego poprzez działania w obszarze spraw społecznych, zdrowia publicznego, kultury, rekreacji, sportu i edukacji. W ramach jednostki działa Miejskie Centrum Wolontariatu.

<http://wcrs.wroclaw.pl/>
<http://wolontariat.wroclaw.pl/>

Wrocławskie Centrum Integracji

Celem działania Centrum jest aktywizacja zawodowa i społeczna osób, które znalazły się w trudnej sytuacji na rynku pracy. Realizuje projekty przygotowywane dla osób nieaktywnych zawodowo oraz projekty aktywizujące osoby niezatrudnione i zamieszkałe na terenie Wrocławia, wspiera rozwój sektora przedsiębiorczości społecznej i spółdzielczości socjalnej.

<http://www.wci.wroclaw.pl/>

Departament Spraw Społecznych

Departament Spraw Społecznych jest jednostką miejską i sprawuje nadzór nad instytucjami kultury, jednostkami sportu i rekreacji, zdrowia i pomocy społecznej. Departament odpowiada też za realizację zadań z zakresu partycypacji społecznej.

<http://bip.um.wroc.pl/artykuly/229/departament-spraw-spoecznych>

Procedury oswojone

Dzierżawa gruntu gminnego

Warunki dzierżawienia i miesięczne stawki czynszu za nieruchomości Gminy Wrocław ustalone zostały w osobnym zarządzeniu Prezydenta Wrocławia. Znajdują się w nim też informacje o możliwościach zawarcia umowy dzierżawy w trybie przetargowym jak i bezprzetargowym – m.in. z przeznaczeniem na przedogródki dla mieszkańców budynków przyległych.

Dzierżawa gruntów gminnych jest dostępna zarówno dla osób fizycznych, jak i organizacji pozarządowych. Zarządzenie przewiduje obniżenie stawek czynszu za dzierżawę podmiotom prowadzącym statutową działalność charytatywną, opiekuńczą, kulturalną, leczniczą, oświatowo-wychowawczą na cele nie związane z prowadzeniem działalności zarobkowej – w czym odnajdują się projekty organizacji pozarządowych. Opłaty: za dzierżawę gruntów do 1000 m² roczna stawka czynszu za 1 m² w zł wynosi 0,10zł, ale nie mniej niż 35zł za całość, co w skali roku stanowi najczęściej akceptowalne koszty. Wnioski należy składać do zarządców terenów: Zarządu Zasobu Komunalnego lub Wrocławskich Mieszkań Sp. z o.o. – w zależności od lokalizacji nieruchomości.

Zarządzenie Prezydenta Wrocławia w sprawie zasad wydzierżawiania i wysokości stawek czynszu (...): http://wrosystem.um.wroc.pl/beta_4/webdisk/129286/8600zp10.pdf

Procedura - ZZK:

<http://zzk.wroc.pl/index.php/tereny-zewntrzne/dzierzawa-podworek-wnetrz-blokowych-miejsc-postojowych-drog-dojazdowych>

Procedura - WM:

<https://www.wm.wroc.pl/nieruchomosci-na-sprzedaz-i-wynajem/nieruchomosci-gminy-wroclaw/ogrodki/>

Wspólnoty Mieszkaniowe chcące wydzierżawić grunt gminny z przeznaczeniem na założenie ogrodu społecznego (na użytek własny, niekomercyjny) powinny złożyć wniosek do zarządcy gruntu. We wniosku należy:

- opisać cel przedsięwzięcia,
- określić czego ma dotyczyć,
- opisać rodzaj przewidywanej zieleni,
- podać powierzchnię terenu, numer działki,
- zarysować przewidywane prace,
- dołączyć załącznik graficzny (szkic ogrodu), który można pobrać ze strony <http://wms.zgkikm.wroc.pl/wms/>,

W przypadku osób prywatnych – zarządca wyraża zgodę na dzierżawę gruntu gminnego, a ostateczna kwota czynszu jest jeszcze negocjowana. W przypadku NGO, które również muszą uzyskać zgodę zarządcy terenu, ostateczną decyzję zgody na dzierżawę gruntu gminnego wydaje Prezydent Wrocławia. Zgodami w tym przypadku zajmuje się Wydział Nieruchomości Komunalnych – i to do niego należy kierować dokumenty.

<http://bip.um.wroc.pl/artykul/226/3225/wydzial-nieruchomosci-komunalnych>

Pozostałe publikacje opracowane w ramach projektu „4 kąty na trójkącie”:

Jak mieszkać?

Idea domu wielopokoleniowego

Kooperatywy.

Dom, który wspólnie wymyśliliśmy

Manager kwartału.

Nowoczesne zarządzanie osiedlem

Współpraca na osiedlu.

Jak współdziałać z instytucjami i organizacjami pozarządowymi

Konkursy dla mieszkańców.

Jak aktywizować lokalną społeczność

Bank lokali.

Przygotowanie gminnych lokali użytkowych jako impuls w procesie rewitalizacji obszarów śródmiejskich

O kamienicach.

Jak mądrze zaplanować remont

Kwartał modelowy.

Jak stworzyć podwórko dla wszystkich mieszkańców

